ANY III JUNY DE 1930 NÚM. 30

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

PERTENECE A LA BIBLIOTECA DEL ... DE BARCELONES

LA PERSONALITAT HISTÒRICA DE MALLORCA I LA SEVA BANDERA

El dijous dia 19 d'aquest mes, festivitat del Corpus, fou collocada a la façana de la Casa de la Ciutat la bandera de Mallorca. Tenim també notícies oficials que l'Excma. Diputació farà el mateix en el seu palau d'aquesta ciutat i en tots els edificis que depenen de la Diputació. Com a bons mallorquins, hem d'alegrar-nos d'aquests acords de les nostres Corporacions oficials, i hem de felicitar-les cordialment pel seu bon sentit i per la seva bona intenció de voler reconèixer d'aquesta manera la personalitat històrica de Mallorca.

Aquest fet ha estat ja comentat, des dels primers dies, pels diaris de la localitat en les seves editorials, cada un d'ells des del seu punt de vista, i amb les reserves pròpies del que no acaba d'estar ben segur de la seva significació i creu veure, com es diu vulgarment, moros a la costa. "La Almudaina" no pot menys de fer justícia a Catalunya, la qual, diu, "es la que nos trajo las gallinas"; però immediatament treu a compte la qüestió tan socorreguda i passada de moda de "los dos centralismos". "El Día" es mostra gran partidari del "balearisme", corollari el més lògic de l'actual sistema provincial, tan mancat de realitat com constitutiu, a judici de la major part dels tractadistes de Dret Polític, de l'engranatge més inútil de l'Administració pública. "La Última Hora" accepta la bandera únicament com ensenya

folklòrica i sentimental, al mateix temps que es declara decidit partidari de "la intangible unidad nacional". "Correo de Mallorca" diria, segurament, moltes coses, però, per major comoditat... no en diu cap.

Entenem nosaltres que per definir la vertadera personalitat de Mallorca, la simbolitzada per la nostra bandera, no cal més que fullejar la seva història. Aquesta ens mostra tres fets que formen l'essència de la mateixa personalitat: el fet racial, el de l'idioma i el de la cultura. Mallorca forma part de la unitat del poble que ve de la mateixa avior, que parla la mateixa llengua i que posseeix la mateixa cultura. Aquestes coses no poden centralitzar-se perquè ja fa temps que la història les ha centralitzat. Declarar-se centralista en aquest sentit no és altra cosa que reconèixer un fet històric. D'aquest centralisme al centralisme administratiu hi ha una gran distància. Un sistema polític de llibertat i d'autonomia, tal com l'entenen els pobles capdavanters de la moderna civilització, basta per treure'n tot recel.

Mallorca, sense perdre cap característica de la seva fesomia pròpia, no és, doncs, altra cosa que una illa catalana, diguí el que digui tot el filisteisme vuitcentista. Com a tal forma part de la Catalunya integral, participant amb ella de la unitat de raça, de la unitat de llengua i de la unitat de cultura, la qual ha enriquit molt sovint amb aportacions de gran vàlua. Cal desfer d'una vegada l'equívoc que Mallorca és una regió d'Espanya distinta de Catalunya, i desvirtuar, conseqüentment, tot allò del regionalisme de Mallorca *o del* mallorquinisme *com a conceptes mancats totalment de sentit. Mallorca, a tot estirar, constituirà una regió de Catalunya i, com a tal, formarà part de la més important de les minories nacionals que integren l'Estat espanyol tal com està constituït en l'actualitat.*

Això és el que simbolitza la nostra bandera, la qual—com per tot arreu de les terres catalanes—mostra les quatre barres, símbol de la unitat de Catalunya, que no és cap artifici legal, sinó l'essència d'un poble viu, que pensa, sent i parla d'idèntica manera.

Esperam que no hi haurà qui ens parli, després d'això, de catalanisme polític. Al marge de tota política de partit, LA NOSTRA TERRA, *que no pretén de fer ni fa política, creu no afirmar més que l'únic* mallorquinisme *fonamental en afirmar, d'una vegada per a sempre, la catalanitat bàsica de Mallorca.*

MATEU OBRADOR BENNÀSSER

(ESBÓS BIOGRÀFIC)

(Continuació)

N'OBRADOR té aleshores vint-i-cinc anys. Musset als vint-i-un deia: "veus ací una bona edat". Quan arribava als trenta es complavia de recórrer amb l'esguard tot un passat per contemplar-hi mortes les esperances i els dolors finits i encara l'avenir per destriar-hi angoixosament... l'hivern de la vida.

Hi ha una cosa ben folla per provar: això és continuar essent un infant, i, amb tot, això fou agradós entre els preferits dels déus: Mozart, Rafael, Byron, morts a trenta sis anys.

Hi ha una cosa beneita: i és creure's superior a ell mateix, prendre el títol d'home fet i viure en egoista experimentat.

N'Obrador, als vint-i-quatre anys, molt abans que el poeta francès, es decideix també a examinar acuradament els dies passats, amb propòsit d'escoltar la veu de l'hora decisiva que marcaria una direcció també decisiva al curs de la vida. D'allò primer en resta un testimoni en "Les Memòries d'un estudiant pagès". Havent esguard al segon extrem, triomfa l'amor a la mare, que ama apassionadament, i a Mallorca, damunt les conveniències futures de la família. Desoint els consells dels amics qui voldrien veure'l en la càtedra d'algun Institut, fidel a la seva vocació pedagògica, tot dedicat ensems a les aficions literàries, tan prometedores si no es malaguanyaven, s'aconhortà de quedar a l'illa i al costat de tot el que més amava.

En les dites "Memories" (1) l'autor hi apareix sencer, amb tota l'agudesa d'enginy, amb la sobrietat encativadora del narrador, amb una galanura de llenguatge, que no pocs dels escriptors d'ara envejarien. ¡Com s'hi eixampla l'esperit de N'Obrador! La mateixa ploma qui traçava aquell inoblidable aiguafort del "Tio Capellà"

(1) Museo—1897.—296—333.

retorna en aquestes memòries, tota xalesta i comunicativa, contant-nos amb lèxic ric i pintoresc, noble i autènticament de l'agre, tot salprès de gràcia, les primeres passes del "salvatget de raça blanca" de Son Maymó. Ens consta que són rigurosament autobiogràfiques "mudats tots els noms i llinatges vertaders". "Cada temporada,— observa en la introducció,— té els seus trajos i costums; i homes que viuen a un temps que s'usa jaquet curt, anem a un dir, s'entretenen i passen gust de veure sa xamarra llarga i fonada dels besavis". Deixem-lo avui parlar a ell tot sol.

"També mateix el cor de l'homo sent, a la seua manera, en cada temporada de la vida; i com les ones de la mar gran, que van i vénen i mai paren, dins la mar gran del cor, van i vénen sentiments i desitjos, recordances d'alegries i de penes, de rialles i de llàgrimes, que l'han delitat o han enterbolit el seu bellviure.

Així, ara que som jove, vui deixar recordança de les alegries i penes del meu cor, damunt aqueixes fulles. Si ve de Déu que em muira de vellesa, llavores, un dia a l'any, les retreuré, en tenir tremolor a les mans i neu als cabells; i sinó, ja les trobaran aquells qui venguen darrera meu, si obrin un dels calaixets de la meua "arquilla", tancats amb pany i clau.

¡Parla, cor: discorre, enteniment: i tu, mà, escriu, escriu!

Sempre que he llegit un llibre que m'haja interessat molt, en haver-lo acabat, he passat gust de tornar a llegir les primeres fulles, per tornar a fer present aquell passat que, aleshores, ja no m'era desconegut.

En Bielet era un atlot d'aquells que, segons diu la gent, no los falta res de tot quant tenen. No era dolent de natural, però la seua tia el trobava capisser i esburbat. L'atlot compartia el temps de l'any entre la vila i Son Maymó. D'hivern, estava a la vila i anava a escola; i passava a la possessió el temps del batre i del vermar. A la vila, jogava a la baldufa, a la teia, a nòlits i *a robar peres al Batle*. La mare no podia comportar que, d'anar pel sol, se posàs la cara i el coll com un moretó; però son pare se'n reia i el deixava anar a lloure perquè deia que així l'atlot tornava més fort que acer, estava sà com un gra d'all, gras com un pedrer i creixia com una carabassera.

En tres anys d'anar a escola En Bielet estava corrent de llegir i escriure, ja havia "fet quebrats", sabia el "mapa mundi", i com el mestre no hi era, feia llegir els petits: en una paraula, era el gallet i la primera espasa de l'escola. Si li demanaven: ¿què has

d'ésser quan seràs gran?, l'atlot feia el joc de l'ase d'En Mora... Vol dir que tenia tota l'evocació decidida que pot tenir un etzeb de dotze anys, que ha vist el món per un forat i que encara li poden donar entendre que la Mare de Déu ha nom Joana.

Llavors, comença a obrir-se el meu enteniment. Una partida d'idees noves me feren cavillar; i tant com me feia envant en els estudis, veia les coses d'un altre color.

Abans de saber llegir i escriure, sabia poques coses, però sense cap dubte i amb tota claretat; ara en sé més de coses, però no les sé tant. Al meu cap n'hi emprén com a una llanterna màgica, que quan dibuixa les figures a un rotlo petit, un les veu clares i ben perfilades, i tant com s'eixampla el rotlo i s'engrandeix, les figures s'esborren i s'esmorteixen els colors, fins que arriba a un punt, que un veu i no sap lo que veu. Jo de primeres, sabia Astronomia: el bover de Son Maymó m'era estat mestre. Me mostrava els quarts de lluna, les Cabrelles, l'estel dels pastors i l'estel de l'alba. Me feia distingir quina estrella del *Carro* es la que està a un cap del *fuell del món;* i sense rellotge, ja sabia ben bé, quina hora era, tant a la nit com de bell de dia. Ara, Newton i Kepler m'han ensenyat molta cosa més; però els polsos m'han fet mal i he tengut torns de cap, sempre que m'he posat a considerar *nebuloses* i *paral·laxes* i quantitats de quinze zeros per amunt. De primeres, mai havia sentit parlar de cap cosa més gran que tot el món: ara sé que *tot el món* és un *esferoidet* de dos doblers, un esquit que no paga el parlar-ne.

I també sabia d'altres ciències. En Botànica era una espaseta: agafava un garbó o un caramull de pàmpol i podia dir sense errar-me, fulla per fulla, o sarment per sarment, aquesta és de mansés, aquesta d'orgamussa, aquesta de pansal i aquesta altra de valent negre. Fins i tot era Numismàtic. Dins una talegueta de cotó hi tenia una col·lecció interessant de doblers del *Rey Vambol, de ramellet, d'En Banya* i d'altres per jugar a la teia. I, llavors, tenia una lladriola, on mesclava tresetes, sous nous, realets de plata i qualque pesseta. No em faltava més que classificar els materials; però tampoc no ho hem de voler tot. Les Belles Arts no m'eren desconegudes. Sabia d'Arquitectura i tenia vena d'enginyer. El que és per compondre una barraca de brancam, per caçar a abeurada, no n'hi havia altre; era mestre per fer gàvies enganadores i ja havia d'ésser traidor l'ocell que no quedàs enclós davall una llosa parada meva. En Pintura, no diré que fos tan corrent; però en tot

Son Maymó no hi havia paret emblanquinada de fresc que no presentàs a la vista de qualsevol curiós observador, barques i arbres i molins de vent, tots pintats meus, encara que abaix no hi hagués *Bielet fecit*. En Música, era un fabioler distingit, tocava guitarró i de canonets d'ordi tendre no em costava res fer xeremies.

Únicament de Poesia (fora lo de glossadors) n'estava ben dejú. Però el Bon Jesús no ho dóna tot, ni ho lleva tot, i degué dir:— "Toca Bielet, viu a pler, ara que hi ets, i no te sàpia greu. Ja hi seràs a temps més envant, i per ventura massa".

Venc a dir amb tot això, que un que ha estudiat no ha d'anar a agrair-ho tot als llibres. Molta gent lletruda pensa que aquell qui no sap llegir i escriure és un ignorant, que mai toca pilota: i jo dic que no és així. Hi ha pagès d'enteniment clar i assentat que los ne pot donar amb una cullereta. El que és, que tant se perd per massa com per massa poc.

Llavors era quan jo em devertia de bon de veres. Ara, com som tornat gran, he vist comèdies, òperes, cantarines, títeres de cavall, jocs de mans, *toros* i tot; i tot m'ha arribat a cansar i mentre que d'aquells devertiments que abans tenia, mai vaig arribar a estar-ne fart.

Això deu ésser que com més se refinen les coses, més fàstic fan i més afarten. Allò eren devertiments de cos i d'ànima! Des que soc tornat homo conec que m'he espenyat: he corregut per sentir els bels d'una *diva* que, perquè l'eixordassen de mansbelletes, amb un poc més feia el fetge per la boca; he gastat bons doblers per veure cavalls esbudellats i qualque *diestro* (víctima d'un *siniestro)* aspidat a una banya de brau; he aplaudit dones quasi totes nues, dretes damunt un cavall; he rigut per les butxaques, amb els *Bufos,* i he tirat *puros* a un titerero que amb un no-res, anava a mà de rompre-se l'ansa del coll.

Ben mirat, trob que per aquest cantó, no he avançat una passa".

ANTONI PONS

(Seguirà)

FONTS LLUMINOSES

DELIRIS de pluja, deliris de llum
—càdmium, cobalt, or cinabri, coure—,
màgiques cascades, subtils com un fum,
l'esguard, fascinat, no se'n gosa moure.

Nàiades esquives, qui així us pogué haver?
Qui així us pogué haver, palpitants i vives?
Oh nàiades folles de febre i plaer,
oh fonts sensitives!

Màgiques cascades, goig dels ulls i el cor,
fonts d'iris i rou, jocs de llum i d'ombres,
refresqueu la terra que de nou treu flor
després dels passats horrors i pesombres!

PREGÀRIA DE CORPUS (1)

Or de ginesta i grana de clavells,
barreja de Tedeums i de sardanes,
en l'aire el refilar de mil ocells
i totes les campanes catalanes.

Draps i penons sobre un cel rosa i blanc,
batecs d'amors divines i humanes,
i a l'entremig, barrades d'or i sang,
les invictes senyeres catalanes.

La gent es postra, i passes Tu, Senyor,
i un surt d'eternitat ens encomanes...
Oeix el que així et prega ple d'ardor
en llengua d'eixes terres catalanes.

Oeix el que així et prega, braços alts
entre un poble ple d'ànsies sobiranes:
Trenca, Senyor, —és hora ja— els dogals
que oprimeixen les barres catalanes!

Barcelona, 1930.

GUILLEM COLOM

(1) Poesia llegida pel seu autor a Montserrat, en el dinar que oferí la Diputació de Barcelona a honor dels felibres provençals en ocasió del Centenari de Mistral el dia 27 d'aquest mes.

LA VIDA HUMORÍSTICA

ROMANTICISME

LLAVORS (d'això fa ja cent anys) els poetes tocaven la lira *a la passionata*. La lluna estava esblanqueïda; la remor de l'aigua era un lament, i àdhuc les fulles dels arbres estaven més tremoloses que mai. Els homes deien desesperació al dolor, passió a l'amor, i odi a l'antipatia. Fins les noies sospiraven en lloc de tossir i, naturalment, en lloc de sospirar s'acubaven.

¿Què succeïa? ¿És que el món patia de taxicàrdia? No. Jo crec senzillament que no hi passava res. Quant al cor, em sembla que era un cor normal. Auscultem, com fan els metges quan no saben què fer. Posau l'orella aquí. Escoltau:

Gautier no havia vist mai la mar, ni havia tampoc escoltat el soroll de les ones. "¡Oh la immensa mar!" es cridà *tranquillament* un dia *tot ple d'exaltació*. "Vull veure la mar". I amb Nerval partiren envers la Bretanya.

Arribaren a la platja. Gautier s'agenollà sobre l'arena. Passà un minut; en passaren cinc. El poeta canvià de positura. Passà un quart. Gautier s'aixecà. "Nerval, mon amic Nerval", digué dolçament, "Pega'm una puntada de peu per veure si així sent qualque emoció". Però, res, no va sentir emoció. "París, sens dubte, m'ha fet malbé l'ànima", va afegir; "la mar no em diu res. Aquí em quedo, mon bon amic".

Gautier va passar sis mesos en el petit poblet de pescadors. S'asseia damunt les roques. Escoltava el soroll de les ones. Guaitava les gavines, pensava en les sirenes... i badallava.

Tornà a París. Va anar al cafè. Tornà a discutir amb Maquet i Borel. Escrigué poesies. Se va oblidar del seu fracàs. Un dia, alguns mesos després, quan estava tot sol esperant els companys, es va sentir malsofert. El molestava el soroll de la gran ciutat i les tertúlies literàries. Tancà els ulls i prest, suaument, li vingué una

sensació de benestar. I és que pensava en el petit poblet de pescadors, en les gavines, en les ones... i s'emocionà.

Aquell gran sacerdot del Romanticisme tenia la mateixa religió que nosaltres; el ritu era diferent; i sense comentaris de cap casta (sóc fort a les temptacions) diré que el ritu i la litúrgia acabaren un dia per menjar-se la religió. Avui ésser un romàntic és una cursileria.

Els poetes d'ara han llençat la lira per agafar el *clàxon*. Les sirenes d'avui duen ulleres i toquen el *jazz* i les muses, ¿on són les muses? Probablement estaran fent calça en les regions *parnasianes*.

Els romàntics es posaren un micròfon al cor i els avantguardistes han pintat de coloret aquest mateix cor i li han posat un nas de cartó.

És el ritu romàntic, el ritu naturalista, el ritu avantguardista.

Avui, quan un poeta actual em diu que no sent el paisatge, que la mar el molesta i que no creu en l'amor, jo pens, senzillament, que el paisatge és el mateix, que la mar és igual que sempre i que l'amor segueix com en els temps de Gautier. És sols qüestió de ritu, un ritu que, ara com fa cent anys, ha d'acabar per obrir la boca i menjar-se la religió. I això ja és una esperança.

JOAQUIM VERDAGUER

La qüestió dels saurís davant la ciència

PER tota Europa, i sense que Mallorca faci cap excepció, existeixen saurís, els quals, provists de verguetes d'avellaner a la península o d'ullastre a Mallorca i no essent tampoc rares les de balena o metàl·liques, tenen la pretensió de poder trobar amb llur ajut les aigües subterrànies o els jaciments metal·lífers, partint de la base que l'aigua o els minerals existeixen a la vertical del punt en què la vareta gira quan es duita en mans del saurí. Altres saurís empren un objecte pesat qualsevol, generalment un rellotge, penjat d'una cadena metàl·lica o d'un fil d'empalomar i quan, aguantant el fil amb els dits, a un punt determinat el pèndol aquest es posa a oscil·lar o a girar, el saurí dedueix que a la vertical d'aquell punt hi ha aigua o minerals i que, per consegüent, seran trobats fent un pou. És de fer notar que, tant el pèndol com la vareta, sols prenen moviment en mans de certes persones dotades d'una sensibilitat especial, la qual és susceptible d'augmentar per entrenament. A Alemanya i Àustria l'ús de la vergueta es remonta a més de cinc-cents anys.

Les persones científiques, en general, s'han mostrat escèptiques a admetre cap fenomen en la qüestió del moviment de la vergueta i han trobat una posició més còmoda en limitar-se a considerar tals pràctiques com a superxeries populars i evitar-se, així, la feina de sotmetre la qüestió a un examen detingut. No obstant, aquests darrers anys la cosa ha anat canviant i avui un i demà un altre, han anat apareixent científics de plena solvència intel·lectual i moral que han gosat de publicar llur convicció que el fenomen de la vergueta tenia existència real i que era ben digne d'estudi.

L'escepticisme dels científics, del qual confés haver participat durant molts d'anys, ha tingut dos orígens; el primer, la tendència innata de no admetre coses noves i de moment inexplicables,—¡com si ens expliquéssim les velles! ¿qui pot dir el que és la gravetat?

¿qui pot dir el que és l'energia nerviosa i el pensament?—el segon, la circumstància de no ésser tothom sensible a la vergueta i al pèndol.

Pel que fa al primer, no oblidem que tot descobriment que marca un camí nou és acollit amb escepticisme i el descobridor poc menys que considerat com a un boig; quan Bernat de Palissy va dir que les copinyes petrificades eren ésers vius que havien viscut en el lloc de la troballa quan allò era mar, els científics del seu temps es posaren contra ell sostenint que es tractava de copinyes tirades allà pels peregrins en tornar de Terra Santa. A Harvey, el descobridor de la circulació de la sang, li deien il·lús perquè afirmava que el cor latia. Giordano Bruno fou cremat viu a Roma per sostenir les idees que avui són la base de l'astronomia moderna i a Galileu li va faltar molt poc per seguir el mateix camí. Tothom sap que Colom, quan volia anar a les Índies per occident, trobava l'oposició dels savis (?) d'aquella època que li sostenien la impossibilitat que la terra fos rodona. En els temps moderns, la ciència ha pogut progressar gràcies a haver canviat un poc aquest esperit tancat, però en tot tenim molts d'exemples de l'oposició amb què ensopeguen les idees noves o les idees velles que es volen examinar des del punt de vista científic i que, per consegüent, científicament són idees noves. Pasteur va aixecar una oposició formidable de la major part dels metges que sostenien que era impossible que altres éssers vius (microbis) visquessin dins el cos humà. Molts de metges que encara viuen, recordaran sens dubte l'escepticisme amb què acolliren el descobriment del sèrum antidiftèric per Roux. ¿Com pot ésser, deien, que el sèrum d'un cavall curi una malaltia humana com la diftèria? L'Acadèmia de Ciències de París es mostrava relativament escèptica a la invenció del fonògraf i el físic Bouillard sostenia que era impossible tal cosa. Un enginyer, aeronauta molt famós, sostenia, creient-se sostingut per les matemàtiques, que el vol dels més pesats que l'aire (aeroplans) era impossible, i ha tengut molts d'anys de temps per veure'n a sobre el seu cap. Això prova que encara és ben viva la famosa frase del gran naturalista Lamarck, el fundador de la teoria de l'evolució, quan deia que si hi ha dificultats per descobrir veritats noves, moltes més n'hi ha per fer-les reconèixer com a tals.

Si tals dificultats hi ha hagut per fer triomfar descobriments palpables i sens dificultat demostables, cal figurar-se quines no n'hi haurà per fer triomfar la idea de la possible existència d'un feno-

men que no tots els científics poden sentir i que, àdhuc quan el senten, poden tenir el dubte de si és un simple fenomen suggestiu. Afegim a això els nombrosos fracassos dels saurís, fracassos que contrasten amb les seves rotundes afirmacions que arriben a pretenir determinar la fondària de l'aigua al centímetre! Una literatura pseudo-científica, desgraciadament abundant, augmenta encara aquesta impressió d'escepticisme en donar per resolts problemes transcendentalíssims sense la més mínima base experimental o almenys d'observacions sistemàtiques i ordenades. No és, per consegüent, estrany que moltes persones de ciència, en veure moure's la vergueta, pensin que el moviment és degut a reflexes dels muscles de la mà provocats per suggestió i, satisfets amb aquesta explicació, ja no volen tornar-se a ocupar de vergelles.

No obstant, cal reaccionar contra aquesta manera de veure el problema, a priori negativa; l'home de ciència ha d'ésser molt prudent, el mateix en les seves afirmacions que en les seves negacions; no ha d'admetre res que no estiga comprovat, però tampoc ho ha de negar sense un cúmul de proves negatives que, posades en contraposició a les positives, el duguin a negar aquella qüestió. Ara bé, quan comença a estudiar-se un problema, el científic no es té d'inclinar a cap costat i en aquest compàs d'espera, si no pren part activa amb l'aclariment de la qüestió científica, s'ha d'abstenir d'opinar i s'ha de limitar a veure amb simpatia l'aportació pels altres d'observacions riguroses i de material experimental que el dia de demà permetrà eliminar del camp científic aquella qüestió o, al contrari, farà que siga admesa sense discusió. Una qüestió, doncs, com la de la vergueta, de la qual actualment ens ocupem en el món més de cinquanta catedràtics i altre tant d'enginyers, bé val la pena de no ésser despreciada a priori i que, mentre no s'arribi a conclusions definitives, es guardi un prudent "pot ésser sí, pot ésser no" per aquells que estan al marge, puix que els que ens ocupem de tal problema ja tenim proves suficients en sentit positiu.

Quan examinem el problema del saurís des d'un criteri científic, és a dir, volent saber el que realment hi ha de veritat en la qüestió de les verguetes, la primera cosa a aclarir és la que es refereix a la bona o mala fe dels saurís, o siga si el moviment de la vergueta el provoquen ells a posta per superxeria quan es troben a llocs que, per altres raons, sospiten que hi hagi aigua o minerals (cas de mala fe), o bé si se'ls mou la vergueta en les seves mans,

amb tota independència de llur voluntat conscient, és a dir, sense que ells vulguin que es mogui (cas de bona fe).

Aquest punt no exigeix discussió. Els més contraris de la vergueta no neguen la bona fe de molts de saurís. Quant a mi personalment, puc afirmar que el moviment és absolutament impossible d'evitar, cosa comprovable pels altres, ja que si agafem la vergueta entre dues persones, jo per una branca, limitant-me a tenir-la sostinguda i l'altra agafant-la amb tota força, aquesta segona, tant si és com si no és sensible, no podrà evitar que la vergueta giri o es retorci sobre ella mateixa si la pressió de la mà és suficientment forta. Aquest experiment l'he fet més de mil vegades i mai, en absolut, no he trobat ningú que pogués evitar que giri. Finalment, com hem dit abans, més d'un centenar de científics s'ocupen actualment del problema de la vergueta, entre els quals dominen els alemanys i els austríacs, no falten anglesos i francesos i hi ha alguns espanyols i italians; és posible creure que tots nosaltres anem collectivament equivocats, però és absurd creure que tots nosaltres falsegem la veritat grosserament, afirmant que la vergueta es mou dins les nostres mans sense influència de la nostra voluntat, no essent això exacte. S'imposa, per consegüent, admetre l'afirmació del fet que la vergueta es mou sense influència de la voluntat conscient del saurí.

Si la vergella es mou independentment, que vulgui o no vulgui el saurí, es planteja un altre punt a resoldre i és el següent: dit moviment ¿depén exclussivament de causes subjectives, independent de tot estímul exterior al saurí? o bé el moviment ¿és provocat per un estímul extern al saurí, el qual obraria, ja directament, ja indirecta, sobre ell per determinar, per un mecanisme encara avui desconegut, el moviment de la vergueta? En el primer cas diríem que el fenomen és purament subjectiu i la vareta giraria allà on el saurí pensa que té de girar amb tota independència que hi hagi o no aigua o minerals; en el segon, sense negar, ni molt menys, la influència del saurí en la transformació de l'estímul rebut, diríem que el fenomen és objectiu i la vareta girarà allà on hi ha substàncies que estimulin en tal sentit el saurí, o siguin substàncies dites rabdoactives (1) tals com aigua en moviment, metalls, molts

(1) Cal evitar confondre els noms de radioactiu i rabdoactiu. El primer s'aplica als cossos que posseeixen radioactivitat, és a dir, que descarreguen l'electroscopi, que emeten radiacions alfa, beta i gama, etc., el radio i el tori són radioactius. En canvi, rabdoactius vol dir que provoquen el moviment de la vergueta.

de minerals, entre ells carbó i petroli, certs buits, coves, contactes de terrenys diferents, etc.

Si el moviment és purament subjectiu, és a dir, no respon a coses que hi ha en el subsol, la vergella no serveix per cercar aigua, ni minerals i el seu estudi afecta únicament a les ciències psíquiques com un cas curiós d'autosuggestió, capaç de provocar reflexes als muscles de les mans, els moviments resultants dels quals determinarien que la vergueta giràs. Però les suggestions i autosuggestions en persones sanes són tant més freqüents con menys cultura tenen, i ¿no seria curiós que ens deixéssim suggestionar un gran nombre de persones científiques que precisament tenim el costum d'examinar els problemes amb tota fredor?

Si es tracta d'un fenomen objectiu, és a dir, si el moviment respon a allò que hi ha en el subsòl, llavors la cosa canvia i l'interès científic i pràctic de la vergella és immens. Si és així la vergueta ens serà un ajut immens per la troballa d'aigües, de minerals diversos, per l'exploració de coves, per recerques de tresors, per estudis arqueològics, etc. i dins el camp de les ciències pures pot obrir nous horitzons a la física i a la química i pot esdevenir un preciós auxiliar del tectònic.

Això que acabam de dir mostra ben patentment tot l'interès de dilucidar el que hi hagi de veritat en la qüestió dels sauris. És una responsabilitat immensa que cau damunt els científics del segle passat per haver despreciat a priori i sens cap examen atent aquesta qüestió, en lloc de guardar la posició de dubte que és la que cal a l'esperit científic quan es troba davant de problemes incomprensibles, donat l'estat de la ciència per ell coneguda.

El tractar d'aclarir si el fenomen és objectiu o subjectiu, ofereix serioses dificultats; el moviment de la vergueta res no pot dir en ell. Si el moviment és produït per reflexes (cosa molt dubtosa per mi), dits reflexes poden ésser igualment provocats per autosuggestió que per estímuls externs. Si es pogués comprovar que el moviment no obeeix a reflexes, llavors no hi cabria dubte que el fenomen és negatiu, però desgraciadament, avui per avui, no tenim dades prou fermes per inclinar-nos per una o altra teoria.

Els èxits o fracassos de la vergueta en l'assenyalament d'aigües subterrànies tampoc no tenen cap valor demostrativa. Jo mateix duc indicats molts de pous, alguns amb èxits extraordinaris, com a Enguera (prov. València) que duien gastades 350.000 pessetes sense trobar res i, simplement, a un pou indicat per mi i a una fondària

relativament insignificant comparada amb els altres, han trobat un caudal de quatre mil litres per minut; però tampoc me falten fracassos que no per ésser un tant per cent reduït, deixen d'existir. Ara bé, davant dels meus èxits, els que no creuen amb la vergueta poden sostenir que són deguts als meus coneixements geològics i respecte als meus fracassos, ningú no me pot negar la possibilitat que siguen deguts bé a substàncies rabdoactives que, no essent aigua, han obrat sobre la vergueta, bé que l'aigua, en la majoria de casos, està més fonda d'allí on ha arribat el cul del pou. Per consegüent, els èxits, i els fracassos diuen molt poca cosa respecte a si el fenomen de la vergueta és objectiu o no.

La coincidència de saurís en indicar separadament el mateix lloc, són proves de més valor, així com embenar bé els ulls a un saurí i que a aquest li giri sempre la vergueta al mateix lloc. Aquesta fou, precisament, la primera prova que me va fer el professor Rovereto de la Universitat de Gènova i que, convencent-lo que hi havia alguna cosa de veritat, va fer que preparés les altres experiències. A Alemanya s'han fet proves molt interessants, actuant de saurí el Dr. enginyer Kübler, professor de l'Escola Tècnica superior de Dresde i controlant els resultats el professor de la mateixa escola Dr. Engels, juntament amb l'Alt conseller de l'Almirallat alemany, Dr. Francius. En aquestes proves observà que el Dr. Kübler li girava la vergella sempre que passava per certs llocs, entre ells per davall línies telegràfiques, malgrat estar sempre prèviament desorientat.

El trobar objectes amagats té també una valor bastant demostrativa. A l'Institut Catòlic de Tolosa (França) els professors P. Lemoin, avui professor de Geologia del Museu d'Història Natural de París i el Dr. Senderens, professor de Química de dit Institut, feren experiències amb mossèn Caubin, el qual no havia estat mai a tal edifici i, no obstant, va trobar amb la vergueta masses d'aram, plom i or que havien estat amagades. A la Universitat de Viena, els professors Haschek i Hersfeld feren experiències semblants, utilitzant com a saurí el Dr. Wagen, cap del Servei Geològic d'Àustria. El resultat fou admirable i repetides uns anys més tard, a conseqüència de certes objeccions que havia fet el professor Marbe, el resultat fou igualment satisfactori, malgrat prendre tota classe de precaucions per evitar inclós una possible transmissió de pensament.

Jo mateix he trobat repetides vegades i algunes d'elles a Mallorca mateix, l'emplaçament de mines i tuberies d'aigua, i a pos-

teriori he comprovat l'exactitud de les indicacions. El professor Rovereto, ja mencionat, va publicar a la importantíssima revista "Ingegneria" de Milà el resultat de les experiències que va fer amb mi. A la seva finca Fontaneggi tenia un pou tancat a causa d'estar molt contaminat; jo sense saber res vaig indicar una veneta d'aigua que precisament va resultar que passava pel pou negre de la casa que jo ni sabia que existís. De la mateixa manera vaig indicar la situació d'una tuberia que alimentava una aixeta, així com una altra que Rovereto desconeixia i que, de moment, vàrem atribuir a un error meu; però, després, el pagès de la casa va afirmar que existia tal com havia dit i que l'havia feta collocar el pare del Sr. Rovereto. Això elimina inclós una remota hipòtesi telepàtica. Finalment, vaig seguir un corrent aqüífer per terreny absolutament desconegut per mi, dins l'Apení ligur i vaig anar a parar sobre un manantial.

El Municipi de Munich empra de fa temps saurís per trobar les pèrdues en les tuberies d'aigua; els treballs d'impermeabilització dels vasos dels pantans de Gotha (Tambac, Turíngia, Alemanya) i el de Bruxer (Bohèmia, Txecoslovàquia) han mostrat la immensa utilitat de la vergueta per indicar les escletxes per on s'escapava aigua, el taponament de les quals va reduir les pèrdues a quantitats insignificants. El Dr. Armand Viré, Director del Laboratori de Biologia subterrània del Museu de Ciències Naturals de París, va explorar amb la vergueta el castell de Sant Sulpici (Lot, França) i va trobar una fàbrica clandestina de monedes falses amb moltes monedes d'aram i discos d'argent no encunyats encara. El referit M. Viré, va controlar els treballs del saurí M. Pelaprat que va determinar exactament la forma de les coves de Vintejouls, on ningú encara no havia penetrat.

Les experiències de les mines de potassa de Riedel (Hannover, Alemanya), foren extraordinàriament demostratives. Els saurís, per separat, recorregueren les galeries de la mina, el sól de les quals havia estat cobert de cendres perquè no poguessin conèixer l'emplaçament dels filons, mentre que les parets ennegrides pel fum dels barrobins, tampoc no permetien veure res i, per altra part, cap dels dels saurís no havia estat mai a una mina de potassa i, en general, no eren persones de cultura sòlida. L'experiment fou controlat pels geòlegs Früt i Behrend, aquest darrer Director de les mines; pels enginyers Weyrauch, professor de l'Alta Escola Tècnica de Stuttgart i Klaus, així com pel Dr. Aigner, metge, i el Dr. Senff, jutge de primera instància de Burardrf. Treballant a 500 i 660 metres de

fondària, els saurís indicaren les capes de potassa i d'anhitrita, mentre que sobre la sal gema i sobre les argiles, la vergella no girava. En el concurs de saurís de Lió (França) varen coincidir en l'emplaçament d'un gran corrent aqüífer i s'equivocaren en altres coses; en el concurs de París foren determinats exactament els contorns de cavitats, així com mossèn Mermet coneixia quan obrien una aixeta d'una tuberia i hi deixaven passar aigua. El concurs de Barcelona, amb un jurat compost del Dr. Bataller, Catedràtic; Larragan, Enginyer de mines de l'Institut Geològic; Vives, Enginyer industrial; Benaigues, Catedràtic de l'Escola d'Enginyers agrònoms; Fortuny, Enginyer agrícola de l'Escola Superior d'Agricultura de la Mancomunitat de Catalunya i jo, va mostrar un resultat que, si era lluny d'ésser definitiu, va lograr convèncer sens excepció tot el jurat que el fenomen de la verguella era real.

Tot això que acabem d'exposar, i és sols una petita part del que s'ha publicat científicament sobre la vergueta, ja és prou per demostrar que el moviment d'aquesta està en relació amb coses que hi ha dins la terra, però aquests darrers anys encara s'ha trobat una nova via de demostració, més important i més científica que les anteriors. És l'aplicació de les matemàtiques als resultats obtinguts per la vergueta. Aquest camí ha estat tímidament iniciat pels ja citats professors P. Lemoine i Senderers, així com pel Sr. P. Landesque, Conducteur des Ponts et Chausées, i représ per mi, sense saber al principi que aquests senyors haguessin començat a seguir el mateix camí que jo; a "Ciència" i a "Ibérica" he desenrotllat el resultat dels meus treballs i he exposat, encara, un estudi matemàtic de les dades de Lemoine i de Landesque d'una manera més profunda que no pas ells. No vaig aquí a parlar d'això, perquè allargaria extraordinàriament aquest treball i el faria sortir dels límits del caràcter de vulgarització que ha de tenir per una revista com LA NOSTRA TERRA. Me limit, per consegüent, a fer notar que ni els resultats de Pau Lemoine i de Senderens, ni els resultats de Landesque, ni els meus, poden obeir a cap casualitat i que, a menys d'admetre mala fe en nosaltres tres, no cap dubte que impliquen l'existència d'un fenomen objectiu i demostren, amb tanta certitud com qualsevol ciència reconeguda, que el moviment de la vergueta obeeix a coses externes a l'individu que la duu entre mans. Ara bé, ¿quina mala fe pot haver-hi en Lemoine i Senderens, si precisament ells no han arribat a deduir la transcendència de les seves experiències tan a fons com jo ho he fet recolzant-me en les dades

per ells publicades? Si haguessin combinat els resultats, de manera que resultessin les lleis exponencials que en surten, és evident que així ho haurien fet constar i, no obstant, sols jo, tretze anys després, he trobat que les experiències d'aquests senyors obeïen a tals lleis. De Landesque podríem dir qualque cosa semblant i pel que fa als resultats per mi obtenguts, dedico un article a "Ibérica" per mostrar que tenc les proves del que he dit a disposició dels científics que les vulguin examinar.

Així, doncs, ja puc afirmar que el moviment de la vergella és realment objectiu i encara he de fer notar que el psicòleg de Munich, baró de Von Maltzan, President de la importantíssima entitat "Verbans zur Klärung der Wünschelrutenfrage" de la qual m'han honorat admetent-me'n membre, en estudiar les meves gràfiques de "Ciència", d'"Ibérica" i del meu treball sobre rabdologia de petrolis publicat allí mateix, dedueix que semblen concordar amb la llei psicològica de Weber-Fechner, respecte a la manera d'obrar els estímuls, la qual cosa, és una raó a favor que realment el saurí rep estímuls exteriors.

El fet que siga veritat el fenomen de la vergella, no implica, de cap manera, que es pugui ara resoldre l'immens nombre de possibilitats d'ordre purament científic i d'ordre pràctic que ofereix. És una nova branca científica que està neixent i el seu estat actual es pot comparar als coneixements que ara fa cent anys es tenien sobre electricitat. Així com, avui per avui, els errors amb l'ús de la vergueta són inevitables, les lleis matemàtiques apuntades no són sinó un petit esbós del que seran el dia de demà i, dins l'ordre pràctic, la vergueta sols es pot considerar com un ajut del geòleg o de l'enginyer, ajut extraordinàriament apreciable sempre que no li vulgui demanar més del que pot donar de si, avui per avui.

Per acabar: ¿quines causes fan moure la vergueta? És això una pregunta que avui, científicament, no es pot contestar i totes les teories tenen un fonament poc sòlid a causa de la quantitat, relativament petita, d'experiments i de fets observats de què disposem. Jo pens si pot ésser que tots els cossos emanin radiacions constituïdes per fotons duits per ones de longitud encara desconeguda i que, percibint-les el nostre organisme per mitjà d'un sentit subconscient, les transformaria en altres forces capaces d'obrar helicoidalment sobre la vergella i determinar el moviment d'aquesta quan estés en tensió. Aquesta manera de pensar es fonamenta amb la idea del Professor Moritz Benedikt, de Viena, i de Descharbogne, a França,

però jo l'exposo simplement com hipòtesi de treball i som el primer que no gosaria a afirmar que la causa del moviment pogués ésser una altra qualsevol, avui desconeguda.

BARTOMEU DARDER I PERICÀS

BIBLIOGRAFIA

BERGASSESSOR P. BEHRENDT.—*Die Versuche mit Rutengängern im Kalibergwerk Riedel bei Hanigsen (Hannover).* — Schriften des Verhands zur Klärung der Wünschelrutenfrage. Heft 2. Stuttgart. Verlag K. Wittwer. 1912.

PROF. MORITZ BENEDIKT.—*Leitfaden der Rutenlehre.*—Verlag Urban & Schwarzenberg. Berlin und Wien 1916.

B. DARDER PERICÀS.—*Algunes investigacions sobre les vergelles dels sauris.*—Ciència, N.° 7 i 8. Agost i Septembre 1926. Barcelona.

B. DARDER PERICÀS.—*Contribución al estudio de las aguas subterráneas por medio de la varita de zahoríes.*—Serie de los artículos publicados en «Ibérica» Vol. XXVI p. 333. 1926; Vol. XXVII p. 13, 249, 264, 285. 1927; Vol. XXVIII p. 46, 47. 1927; Vol. XXIX p. 221, 361, 377. 1928. Barcelona.

PROF. B. DARDER PERICÀS.—*Einige Forschungergebnisse über die Wünschelrute.* —Auszug aus "Ciència".—Allgemeine Osterreichische Chemiker und Techniker Zeitung.—N.° 19. 1 Oktober 1928. Wien.

B. DARDER PERICÀS.—*La vergella dels sauris i les seves aplicacions industrials.* —Ciència N.° 37, Juliol-Agost 1929. Barcelona.

B. DARDER PERICÀS.—*Ergebnisse eines vorläufigen Versuches zur Bestimmung der Rutenwirsamkeit des Petroleums.*—Schriften des Verbans zur Klärung der Wünschelrutenfrage. Heft 12. Stuttgart. K. Wittwer. 1929.

B. DARDER PERICÀS.—*Investigación de aguas subterráneas para usos agrícolas.* —Llibre en publicació per la casa editorial Salvat. Barcelona.

HENRI DECHARBOGNE.—*Article "Rabdomacie".*—Larousse mensuel illustré. Vol. VII. n.° 242. Paris 1927.

WIRKL. GEH. ADM. G. FRANCIUS.—*Einige Versuche über die Einwirkungen elektrischer Leitungen auf den Rutenganger.*—Sch. des Verb. zur Klär. der Wünschl. Heft 4. Stuttgart. 1913.

STADTBAURAT GOETTE.—*Die Dichtungsarbeiten an der Gothaer Tallsperre zu Tambach.*—Journal für Gasbeleuchtung und Wasserversorgung. Seite 561. 1912. Ber-

lin. El treball ha estat reproduït en els Sch. des Verb. Klär. der Wünschl. Heft 4. Stuttgart. 1913.

ARQUITECTE CONSELLER GOETTE.—*L'ús de la vareta dels sauris en els treballs d'impermeabilització de la presa de la Vall de Gotha (Tambach, Turíngia).*—Ampli extracte del treball anterior. Ciència. N.º 37. Juliol i Agost 1929. Barcelona.

DTOR. B. HAM.—*Water divining. Is it a purely subjective phenomenon?.*—The sanitary record and municipal engineering.—Vol. 51. N.º 1221. London. 1913.

PROF. ED. HASCHEK, WIEN, UND PROF. F. HERZFELD, MÜNCHEN.—*Ein Beitrag zur physikalischen Erklärung des Wünschelruten problems.*—Die Naturwissen schaften. Heft 51. Seite 1029. Verlag J. Springer. Berlin. 1921.

F. D'HÉBRARD ET ARMAND VIRÉ.—*Un atelier monétaire clandestin du XVII siècle.*—Revue Numismatique. Paris. 1921.

F. LANDESQUE, Conducteur des Ponts et Chaussées.—*Hydrologie et hydroscopie.*—Paris, Dunod. 1920.

PAUL LEMOINE.—*Quelques observations sur la baguette divinatoire.*—Bull. Soc. Philomatique de Paris. 10e. serie. Vol. V. 1913.

RUDOLF F. VON MALZAHN.—*Hat die Wünchelrute eine Zukunft?.*—Sch. des Verb. Klär. der Wunschl.—Heft 12. Stuttgart. 1929.

DTOR. ING. MARQUARDT, STADTBAURAT, MÜNCHEN.—*Die Sickerungserscheinungen and der Brüxer Talsperre und ihre Dichtung mit Hilfe der Wünschelrute.*—Bauingenieur. Heft 52. J. Springer Berlin 1926. Aquest treball ha estat reproduït en els Sch. des Verb. zur Klär. der Wünschl. Heft 10. Stuttgart. 1927.

DTOR. ENGINYER MARQUARDT. CONSELLER MUNICIPAL D'ARQUITECTURA DE MUNICH.—*Les filtracions de la presa de la Vall de Brüxer (Bohèmia) i la utilitat de la vergella del sauris per a llur impermeabilització.*—Traducció catalana extractada del treball anterior. Ciència N.º 37. 1929. Barcelona.

E. A. MARTEL.—*Nouveau traité des eaux souterraines.*—Paris. Doin. 1921.

DTOR. GEOL. KURT OSSWALD.—*Geologische Beobachtungen mit der Wünschelrute.*—Schriften des Verbans zur Klärung des Wünschelrutenfrage. Heft 12. Stuttgart. K. Wittwer. 1928.

DTOR. GEOL. KURT OSSWALD.—*Algunes observacions geològiques amb la vergella dels sauris.*—Ampli extracte traduït del treball anterior. Ciència. N.º 21. Juliol. 1928.

DTOR. GEOL. KURT OSSWALD.—*Rutenversuche in Spanien.*—Schr. des Verb. zur Klär. des Wünschl. Heft 12. Stuttgart 1929.

DTOR. J. RENDU.—*Rapport sur les trois premières expériences faites par la commission chargé d'étudier la question de la baguette divinatoire.*—Editeur, A. Rey. Lyon. 1913.

G. ROVERETO.—*La forza rabdica.*—Ingegneria. Milano. Marzo. 1926.

DTOR. PROF. ING. R. WEYRAUCH.—*Die Talsperrenanlage der Kgl. Stadt Brux in Böhmen.*—Verlag K. Wittwer. Stuttgart. 1916.

ASSOCIACIÓ PER LA CULTURA DE MALLORCA

CRÒNICA

AUDICIÓ.—El dia 7 d'aquest mes tengué lloc al nou estatge social l'audició —en discos "Regal" que la casa "Columbia" ha editat rescentment—, de la suite simfònica "Cançons i Danses de l'Illa de Mallorca" del compositor coterrani Mestre Baltasar Samper.

El nostre consoci, N'Estanislau Pellicer, llegí un comentari explicatiu i crític del desenrotllament d'aquesta obra simfònica.

Hi assistí nombrosa concurrència, en bona part dames i senyoretes, que aplaudí amb goig aquesta celebrada composició.

A continuació fou escoltada "La Balenguera", del mestre Vives, sobre la poesia del nostre Alcover.

PUBLICACIONS.—La Comissió que integra la Secció de Publicacions ha acordat editar un "Calendari de la Pagesia Mallorquina" de caràcter literari i agrícola.

CURS D'ORTOGRAFIA.—A mitjan mes es donà per acabat aquest curset que amb tant d'interès i profit ha explicat el prof. J. Busquets.

FELICITACIONS.—Se n'ha dirigit una al poeta Mossèn Bartomeu Barceló, guanyador de la Ginesta d'Or dels Jocs Florals del Rosselló.

Una altra felicitació ha estat adreçada al P. Rafael Ginard, T. O. R., d'Artà, guanyador del Premi extraordinari dels Jocs Florals de Barcelona.

ADHESIÓ.—L'"Associació" dirigí un ofici d'adhesió al Sr. President de la Comissió organitzadora de l'homenatge a Adam Diehl, en el qual estigué representada.

També s'adherí al banquet-homenatge al pintor Bartomeu Seguí.

REPRESENTACIONS.—El President ha assistit al VIè Congrès de Metges de Llengua Catalana, suara celebrat a Barcelona. N'Antònia Torrens de Pomar, dugué la nostra representació a les festes d'homenatge que Barcelona ha ofert a la memòria de Mistral i als hostes provençals, germans de l'altra banda dels Pireneus.

COMUNICACIONS.—Per acord de la J. D. reunida gairebé exclusivament per aquest especial motiu, ens dirigírem, amb data 12 de juny, al senyor President de la Diputació Provincial i als senyors Batlle - President de Ciutat, Sóller, Inca, Felanitx, Valldemossa i Capdepera per expressar-los el nostre fervent desig que, donant immediata efectivitat al R. D. del dia 9 del cor-

rent el qual deroga l'altre del 18 de setembre de l'any 1923, sigui hissada la nostra gloriosa bandera a la façana del seus Casals respectius.

S'ha rebut resposta del President de la Diputació i dels Ajuntaments de Capdepera i de Felanitx. La primera i la darrera són escrites en la nostra llengua.

DELEGACIONS.—Responent a la circular que la Secretaria dirigí als presidents que foren de les nostres Delegacios als pobles, s'ha rebut una comunicació de la Delegació de Pollença per la qual ens fan saber que ha acordat reprendre les seves tasques i que la seva J. D. ha quedat constituïda en la següent forma: President: Pere Tomàs, veterinari; Tresorer: Antoni Fuster, apotecari; Secretari: Gabriel Sastre, mestre nacional.

ELS LLIBRES

JOSEP SUREDA BLANES.—*La Princesa que tenia el rellotge aturat.*—Rondalla.—Artà.—Mallorca.—56 pp.

Quasi al mateix temps eixiren de la imprenta de Artà dos volums, dels quals ens plau donar-ne compte als amadors de les nostres coses. El títol d'un d'ells és el que encapçala aquestes retxes, escrit per En Sureda qui, una volta més, demostra les disposicions més subtils per trobar, amb igual èxit, tant la fòrmula química com l'elegància literària. El treball que acaba de publicar és una narració alada, d'assumpte senzill, extern de tota lluita passional, que desenrotla amb gran domini de forma i amb coneixença dels secrets del gènere narratiu, que més aconsegueixen interessar.

Aquesta rondalla, de factura moderna i on els reis i gegants cediren el lloc a personatges arrancats a la vida viscuda, tan devota dels esports, té per fons i marc les terres rioleres d'Artà, per les que En Sureda sent fonda simpatia; l'autor sembla lloar en aquesta narració el triomf de l'amor casta i pura damunt la insensibilitat descarrerada i calculadora de l'home fredament modernista.

FÉLIX.—*Croquis artanencs.*—Artà.—Mallorca.—142 pp.

Els articles, que un fill del *Poverello* d'Assís publicà a les planes del setmanari "Llevant" apareixen ara, acuradament aplegats, en un bell volum. La idea no pot ésser mes digna de lloança, car així atenyeran, segurament, ampla difusió, com certament la mereix l'obra del modestíssim "Félix", pseudònim sota el qual amaga el nom l'autor, fervent enamorat d'una comarca de la nostra Mallorca, gairebé desconeguda pel turista. "Fill del pla sec i monòton,—observa francament,—mos ulls de camperol no estaven avesats a contemplar aqueixa deliciosa varietat: recons qui tot l'any són un pa de verdor, clapes d'alzines fosques, muntanyes enerigades de pins, valls obagoses per on l'aigua fugissera salta com un cabrit entremaliat, faixes de polls qui en la primavera tremolen de plaer, oint la simfonia dels rossinyols, oliverars millenaris amb la soca baumada, xuclant la llecor d'un terrer pedregós. Des del primer dia en què coneguí el paisatge artanenc, tan elegant i senyorívol, ja m'entrà per sempre més, en l'amor de l'ànima".

No importava que l'autor del llibre, que recomenam de bon de veres als mallorquins, manifestàs la seva amor entranyable a la terra llevantina, tan poblada d'encisos, puix bastava al lector girar unes quantes fulles per romandre'n convençut i, això que és més, corprès de l'entusiasme de Félix, que dolçament se us fa encomenadiç. Realment, prest veieu que l'autor, per semblant a una de les més prestigioses figures lullianes, és un altre "Félix de les Marevelles" artanenques, que, amb afany amorosit, cuita de mostrar per menut i amb la gaubança pròpia del qui trobà una joia de vàlua inconeguda.

Amb l'ajut d'un estil de gran volada lírica a estones, i emprant abundós lèxic, cenyit, i pintoresc aconsegueix fer passar, en una delitosa visió estereoscòpica, paisatges ullprenedors, les costums patriarcals i fresques de poesia, les tradicions i la vida del poble artanenc. Adesiara s'hi sent l'aleteig de l'himne franciscà *"Frate sole"*:

Alabat sia mon Senyor per nostra mare terra,
la qual ens sustenta i governa,
i produeix diversos fruits, i colorides flors, i herbes

Els "Croquis" resulten, a més, una guia sentimental d'aquest recó poètic de Mallorca, valuosos per llur mèrit intrínsec i per ésser el primer intent en el gènere de literatura turística en la nostra parla, exemple que caldria que imitassen la resta de les comarques. Hi ha capítols en aquest llibre, tals com "La Platja de Canyamel", "Festa camperola a Son Mari", "La festa de Sant Antoni" que ens donen la impressió de cosa definitiva, traçats amb vigorosa entonació. En el del "Puig d'Alpara" es renovella un record d'infantesa de l'autor, tan massell d'intensa emoció, que us fa pujar, imperiosament, les llàgrimes als ulls: la separació heroica dels braços d'una mare tendra tot fent camí cap al claustre. I mentre avançàrem en la lectura, ens acompanyava el pensament del que les nostres lletres poden esperar de les qualitats de "Félix", aplicades al conreu de la novella mallorquina, de la qual n'ofrenà, temps enrera, polida mostra Mn. Galmès. Esperam que "Félix" portarà a terme prest l'obra que sobtadament deixà inacabada i que a aquesta en seguiran d'altres.—P.

JOSEP PLA.—*Cambó.—Materials per una història d'aquests últims anys.*—Vol. III.—Estudis econòmics, socials i polítics.—Llibreria Catalònia.—Barcelona. 352 pp.

Amb el tercer tom de "Cambó' ha completat Josep Pla, a la vegada que la seva evolució politica que sembla ja definitiva, l'estudi que ha dedicat a la política catalana, des de la iniciació de la seva actuació fins avui.

Aquest estudi, naturalment, l'havia de dur a tractar reiteradament i extensa, de Cambó, qui és, sens dubte, fins i tot pels seus adversaris, la personalitat més considerable de les que ha produïdes el moviment polític contemporani de Catalunya, tan considerable que és al voltant seu que gira des de fa un quart de segle tota la política del nostro país.

El pròleg que Josep Pla ha posat a aquest tercer tom defineix l'obra utilitzant una paraula francesa intraduïble: "aide-mémoire". I realment aquesta obra, que començada en 1927 s'ha acabada quan havia cessat la Dictadura de Primo de Rivera, constitueix un llibre de consulta magnífic—parcial, però—per tot el qui desitgi estudiar a fons la tasca que han portat a terme els polítics catalans, que és dir principalment la Lliga i, dins d'aquesta, la personalitat de Cambó, que si uns anys va compartir la direcció amb Prat de la Riba, és, des de la mort d'aquest, com un far altíssim dins del mapa de les forces polítiques catalanes.

"El lector que hagi tingut la paciència de llegir els tres volums—diu Pla al final del pròleg—tindrà, em sembla, una idea aproximada del que és i del que ha estat el catalanisme polític i dels obstacles que el moviment ha trobat. Tindrà una idea de l'esforç esmerçat per la generació que amb la seva activitat ha corregit una decadència lamentable i ha contribuït poderosament a crear la nostra vida actual. La qualitat d'aquesta generació es desprén de la història mateixa que ha creat".

I bé. Aquestes paraules són exactíssimes. Els tres toms de Pla són d'una gran força alliçonadora i gosaríem dir que el més interessant és el darrer. Tal vegada

això sia degut a que els fets que es refereixen han estat viscuts per nosaltres. Comença el volum en el temps del vet contra Maura, per anar descabdellant tota la història política del país fins al temps dels conflictes socials que va promoure l'aparició del Sindicalisme.

Desfilen per les planes d'aquest llibre les campanyes fetes durant la guerra per salvar l'economia de Catalunya, el creixement de les forces polítiques representades per la Lliga, l'actuació política de Santiago Alba contra la Lliga i Cambó (afortunadament, per tots, les coses ara han canviat), la campanya per la unitat de Catalunya, l'any heroic de la Lliga—el 1916—, la insurrecció militar del 1er. de juny de 1917, l'Assemblea de Parlamentaris, en les seves dues etapes, la integració dels catalans al Ministeri, el plantejament de la qüestió catalana i la Comissió extraparlamentària que constituí Romanones, fins a l'epíleg on es resumeix la vida política des del sindicalisme fins avui.

Pel mateix que és l'época més dinàmica del catalanisme polític, que en ella la figura d'En Cambó va crixent ràpidament fins a arribar a l'estat en què avui la veim, aquest tercer volum és llegit amb un interès mai no apagat, que fa que un no puga deixar-lo de banda fins al final.

Josep Pla, alguna de les teories del qual se presten a ésser rebatudes, ha escrit tot el llibre en el seu estil tan conegut, ple de vivesa, de franca ingenuïtat, de valor i, també, de devoció a la persona de Cambó, que queda ocupant el centre de l'obra, ja que al seu entorn gira tota la relació dels fets, puix que aquests també hi giren.

La impressió i presentació del llibre són excellents.

M. PLANAS BACH.—*Llibre d'imatges.*—Pròleg de J. Farran i Mayoral.—Publicacions de "La Revista".—Barcelona.—80 pp.

"Un llibre intelligent i fi en la nostra literatura; festa rara diria Nietzsche; un llibre on el sentit mes afinat de la paraula bella, va unit a la més pura diafanitat, al gust més segur i conscient del llenguatge".

Amb aquestes paraules inicia J. Farran i Mayoral, un dels mes importants crítics catalans d'avui, el pròleg del "Llibre d'imatges" que, dins la sèrie de les Publicacions de "La Revista", acaba de publicar M. Planas Bach.

En ple esclat de la seva joventut, l'autor, que ha passat uns mesos a Mallorca amb motiu del servei militar, ha incorporat el seu nom a la llista d'aquells autors de la darrera generació que tant contribueixen a donar un to de finor, de gràcia espiritual, delicada, a la nostra literatura: Garcés, M.ª T. Vernet, Sánchez-Juan Gerhard.

La innata sensibilitat de Planas Bach va incitar-lo a escriure gracioses fantasies espirituals que foren les seves primeres produccions. La seva intelligència influïda per les bones lectures que un segur instint li feia triar, el seu domini de la nostra llengua, que no és obra d'avui, sinó de des els primers anys de l'adolescència, han estat els elements que han fet possible la eclosió esplèndida d'aquest bell llibre, que marca una fita important en la nostra literatura i no ha estat lloat com es mereix.

Essent tots els poemes en prosa d'aquest tom producte de la fantasia, ha sabut Planas Bach presentar-los en forma tan vivent, tan real que ho sembla més que la pròpia realitat, havent-hi posat els colors i la forma—les imatges—l'ànima de l'autor abrandada per una palpitació humanissima.

Una sensació de joia, de satisfacció intensa i íntima omple l'esperit en endinsar-se dins les planes d'aquest llibre que, en acabar-lo, haveu trobat curt; i que us deixa l'ànima plena d'una vibració delicada produïda per les belleses de concepció i de dicció que haveu fruït.

La presentació del llibre, imprés a Can Altés, és la tradicional de les publicacions de "La Revista".

JOAQUIM CASES - CARBÓ. — *Assaigs de Paleontologia lingüística catalana.* — Llibreria Catalònia. — Barcelona. — 160 pp., (amb un mapa fora de text).

El Sr. Cases - Carbó, que ha pogut assistir—formava part dels elements de *L'Avenç*—a tota l'evolució de la llengua catalana, culminada en el mestratge unànimement acatat de Pompeu Fabra, ha publicat suara amb el títol "Assaigs de Paleontologia lingüística catalana" una notable contribució als estudis lingüísticas de la nostra parla.

Tres assaigs comprén el llibre:

La conclusió que la terminació *ona* de noms con Barcelona, Tarragona, Badalona, etc., no és sinó la desinència cèltica *dunum* passada per la filera de certes lleis fonètigues. Aquesta conclusió—diu l'autor—no passa d'una hipòtesi d'estudi, subjecta a tota mena de revisions.

El segon assaig exposa alguns punts de vista referents a l'etimologia dels mots Català i Catalunya.

El tercer assaig versa sobre el nom de lloc *Lledó*, la desinència del qual podria esser, també, *dunum*.

Els tres assaigs van precedits de l'exposició d'algunes lleis fonètiques que han servit de fonament a aquells.

No entrarem a tractar del valor científic d'aquesta obra de Cases - Carbó, ja que estam falts de coneixements per fer-ho, i ens limitam a constatar l'aparició del llibre i la seva pulcra impressió, feta a l'impremta de la Casa de Caritat de Barcelona.

PERE COROMINES.—*Revisió de valors del segle dinou* (i quatre assaigs més).—Llibreria Catalònia.—Barcelona.—202 pp.

Després d'haver dedicat Pere Coromines els millors anys de la seva joventut a la política i a les finances, darrerament—sense voler dir que abans no ho fes—ha dedicat el seu esperit a la literatura, no però a la literatura com a fi, sinó com a forma per especulacions filosòfiques o per treballs que entren en el pla dels assaigs, la publicació dels quals és sempre una prova de la maduritat a què ha arribat la nostra llengua.

Componen aquest llibre: "Revisió de valors del segle XIX", que dóna títol al tom i és el més considcrable dels treballs per estudiar-s'hi de principals elements del segle passat amb l'intent de fer la revisió, examinant la vida del XIX a la llum de la nostra època; "Estudis carlins", "Les dones belles", "L'esperit de finesa" i "L'individualisme català".

També és un vertader assaig el pròleg titolat "Història d'aquest llibre", en el qual s'explica perfectament, amb un seny, que no desdenya la ironia, la posició de l'autor davant els temes que ha escollit.

Són les paraules d'aquest pròleg—la pintura de com hi ha senyores que saben dur noblement els seus anys, tal com les àvies polides com una plata; la sensació

personal de l'autor, que sense deixar d'ésser fidel a si mateix, vol projectar damunt la seva obra el somrís de les entremaliadures de l'adolescència—les que ens donen el to de com Pere Coromines orienta els seus assaigs. És un home del segle XIX, però que no vol negar el pa i l'aigua a les generacions joves, sinó que n'accepta el que tenguin de bo i que estudia amb el pensament d'avui els problemes del segle passat.

La presentació tipogràfica és molt ben feta i figuren a les portades unes vinyetes en colors, profundament evocadores de les guerres civils del segle XIX.

ANDREU NIN.—*Les dictadures dels nostres dies.*—Llibreria Catalònia.—Barcelona.—238 pp.

El llibre de Cambó "Les Dictadures" va ésser una de les obres de caire polític que mes èxit de venta i de crítica varen atènyer. A la vegada, les piles de toms anaven empetitint-se per la demanda de compradors, d'una banda, i de l'altra es comentava l'obra del *leader* català, per la seva valentia i per la seva oportunitat.

Un dels lectors de l'obra a l'estranger fou Andreu Nin, un comunista català, que va emigrar a Rússia i que fa uns deu anys que viu a la U. R. S. S. i pot, per tant, donar fe de l'estabilitat del règim comunista allí on fou un dia l'imperi dels Tsars.

I Nin, desde Moscú, ha escrit una obra bastant voluminosa com a resposta al llibre de Cambó.

Aquesta obra de Nin ha estat oferta al públic fa unes setmanes per la Llibreria Catalònia, que demostra, una vegada més, que està atenta a l'actualitat literària i política per servir-la al lector català.

Andreu Nin, en escriure aquest llibre de controvèrsia de la famosa obra de F. Cambó ha partit d'un punt de vista, del qual se ressent total la seva argumentació: la de plantejar la qüestió entre els dos termes antagònics: capitalisme i comunisme.

Sense deixar de reconèixer el valor indubtable que té, com a expressió d'una nova organització de la societat, la gran prova instaurada per Lenin—l'obra del qual, per altra banda, demostra amb el fet eloqüent de la seva persistència la seva estabilitat—, des d'un punt de vista liberal hem de rebutjar el comunisme: la llibertat és abans que adscriure el poder a una casta, la llibertat és, realment, l'únic que pot fer que la humanitat vaja millorant la seva existència; en aquest aspecte, preferim seguir Fernando de los Ríos a Lenin i a Stalin.

Doncs bé, l'autor de "Les dictadures dels nostres dies" planteja tot el problema sempre des del punt de vista del comunisme pur i contra el concepte de la democràcia, per creure que aquest respon a una concepció capitalista del món.

El llibre, però, té evidentment una gran força: la que li dóna l'examinar aquesta qüestió de les dictadures a través d'un prisma nou; la informació de primera mà del que és la U. R. S. S. i la manera com Lenin i els seus varen implantar les doctrines marxistes.

La lectura és interessantíssima i molts caires de la qüestió són presentats en forma que si no convencen, al manco alliçonen i contribueixen a poder formular un judici més imparcial dels esdeveniments.

Si Cambó—com diu Nin en el pròleg—amb "Les Dictadures" ha contribuït a suscitar en l'ambient tranquil del nostre país els problemes vius plantejats actualment en el món, "Les dictadures dels nostres dies" contribueix a l'aclariment d'aquestes qüestions, la qual cosa sempre reporta un benefici de caràcter general.—R. R. T.

PERTENECE A LA BIBLIOTECA DEL ATENEO BARCELONÉS

RECULLS DE FORA

HOMENATGE A MISTRAL.—Barcelona acaba de celebrar dignament el centenari del naixement de Mistral. El primer acte de les festes consistí en una vetllada que tingué lloc a l'Ateneu Barcelonès el 26 de juny.

La sala d'actes de l'Ateneu era plena de gom en gom. Entre el distingit auditori hi havia moltes dames. La presidència fou ocupada pel Senyor Coromines, president de l'Ateneu, el qual tenia a la dreta la senyora Azéma, de Montpeller, habillada a la manera del seu país, i el Sr. Jouveau d'Aix, Capoulié del Felibrige, el Sr. Font, el Sr. Grando, de Perpinyà, i el Senyor Guasch; i a l'esquerra el Sr. Mistral (nebot) amb la seva muller, habillada a l'arlesiana, el Sr. Azéma, de Montpeller, i el Sr. Valls i Taberner, en representació de la Diputació.

El Sr. Coromines obre l'acte, i seguidament s'aixeca a parlar Alfons Maseres, el traductor de les rondalles mistralenques. Parla del país de Mistral, de la casa del poeta, del Mas del Jutge, d'on parteix virtualment la seva obra, i de la tomba amb la famosa inscripció llatina, amb què el poeta demana la glòria per a Déu i la seva Provença, glòria de la qual ell fou el principal artífex. El parlament del Sr. Maseres, en una bella prosa imatjada, fou molt aplaudit.

A continuació parlà en nom de València Joan Chabàs, qui digué que l'interès de València per les festes del centenari de Mistral provava, una volta més, la unitat espiritual de totes les terres que, amb més o menys diferències superficials, parlen una mateixa llengua i, encara més, s'han nodrit d'una cultura que en el seu fons porta els elements més sòlids de la nostra germanor. Quan assistim a l'entusiasme i a la lluita, aquí, a Catalunya, per arrelar la individualitat forta i pregona de tot un poble, és emocionant veure que també a les terres valencianes es reviva l'esperit popular i el culte de l'amor a la regió. Amb aquest nou renaixement valencià, que va des dels camps de l'estudi i les arts als de la política, coincideix aquest emocionant centenari, i València, plena de records i d'entusiasme, no n'ha volgut ésser absent. Joan Chabàs fou molt aplaudit.

Seguidament fou cedída la paraula a Guillem Colom qui, en nom de Mallorca, digué:

Senyores i senyors: Trobant-me circumstancialment entre vosaltres i obligat per instigacions tan amables com per a mi imperioses a contribuir, com a català de Mallorca, com diria Fra Anselm de Turmeda, a aquest cicle de festes mistralianes que avui tan solemnialment s'inaugura, no vaig poder ni saber defugir-ne. Sóc el darrer dels poetes mallorquins, i si, per atzar, m'exigissin els títols justificatius de la meva presència, en aquest lloc, pocs podria presentar-ne, com no fos la meva traducció en vers de "Nerto", una de les filles predilectes del geni de Mistral.

Excuseu, doncs, senyors, la meva insuficiència i prengueu-ne solament l'amor i la bona voluntat.

Diu Miquel dels S. Oliver, en el seu bell assaig "Catalunya i Mistral":

"Si fora del Llenguadoc existeix en el món un país que pugui entendre i capir per complet la personalitat del gran Mistral, aquest país és Catalunya. Comunitat d'origen, analogia de vicissituds històriques, germanor de temperaments, estret parentiu d'idioma, tot quant pot fer vibrar la simpatia entre dos pobles, tot quant pot constituir-los no sols en germans, sinó en bessons; tot això existeix entre Catalunya i Provença. La magnitud del geni de Mistral no és, doncs, ni podria ésser per a nosaltres cosa purament estranya i forastera. Té quelcom de símbol, encarnació i patriarcat de la nostra pròpia llengua i literatura, reviscudes i rejovenides. Gràcies a ell (com gràcies a Jasmin, l'inefable poeta gascó), aquestes malestrugues parles d'Oc ingressaren de bell nou, triomfalment, en les regions del gran art, de l'art suprem i exquisit amb què es delecten en tota la terra les porcions més elevades de la humanitat".

I afegeix Joan Alcover en la seva admirable conferència "La Joventut de Mistral": La coincidència del Renaixement a Proveça i Catalunya, féu d'ambdós països una federació literària i el seu més alt representant fou Mistral. D'aquesta coincidència vingué la cordialitat de relacions i el canvi continuat de visites, missives, abraçades mútues i festes dc família. Mistral era per tot el món un poeta extraordinari: per les races unides pel calor dels mateixos ideals fou, a més, el cabdill que en escalar les cimes de la inspiració poètica, hi mantingué arborada la senyera de la restauració com una flama.

Però en cap dels pobles del llevant tingué devots tan fidels com aquí. Mallorca, pel seu mar, pel seu cel, per certes similituds de llenguatge, ambient i fesomia, és, entre el pobles d'idioma català, el més afi a Provença; per això li ha begut els alens a la poesia mistraliana i li ha tocat l'honor d'incorporar-la a la nostra llengua. Hi ha una actualitat estimulant que renova entre nosaltres la memòria de l'autor de Mireia i "Lis Isclo d'or". La primerosa traducció de Maria-Antònia Salvà, única versió artística de la poesia de Mistral a Espanya, l'ha convertit en hoste familiar dels fogars de Mallorca".

Quasi no podia ésser d'altra manera: tota la tradició mallorquina que viu i canta en el poble, amb quasibé les mateixes supersticions i llegendes (recordi's, sinó, l'analogia emocionant de la del "Trau de la capa" amb la mallorquina de l'"Era d'Escorça", magistralment cantada per Mossèn Costa) tot el meravellós escenari rústec de Mallorca amb les seves "Marines" com una "Crau immensa i codolosa,"—garriga, pedregars, garriga rasa—, com canta Maria-Antònia, i amb les seves "Marjals" i "Albuferes", com una altra Camarga, dins on

> negretja al lluny bestiar gros, i equina,
> movent l'esquella en l'ampla llibertat
> dins el ras dilatat de la marina; (1)

tot sembla irradiar com un màgic nimbe d'or que evoca i subratlla i transfigura l'excelsa imatge de "Mireia".

Però aquell màgic i multiforme paisatge de Mallorca, tan propici a la suggestió plenària dels poemes de Mistral, freturava d'un bell so per exhalar la seva profunda vibració. I aquest so, grat sia a Déu i en bonhora!, ens el portà l'art de Maria-Antònia.

Sobre aquest art exquisit deia Joan Alcover en el dinar d'honor que li oferia

(1) MARIA-ANTONIA SALVÀ.—*El Poema de l'Allapassa.*

l'any 1918, en nom de Mallorca i Catalunya: Admiram en els versos pulquèrrims de Na Maria-Antònia, dots naturals desconegudes; però admiram encara més altres dots que semblen filles d'una cultura refinada, una cultura, a penes explicable dins l'ensenyament elemental que reben les joves entre nosaltres, anc que sien joves de bona casa. Quan tingué la bondat de trametre'm un exemplar de "Mireia", jo vaig pensar i crec que li vaig dir: Qui li ha ensenyat a tornejar magistralment les estrofes, la puresa i abundor de llenguatge, el bon sentit gramatical, la saviesa artística? A nosaltres els qui havem estat estudiants, bons o mals estudiants, de qualque cosa ens ha servit la vida universitària, la influència dels centres intellectuals, per saludar més o menys aquestes disciplines que ensenyen a filtrar i aprofitar la inspiració poètica. Però vostè, criatura privilegiada en el recolliment de la vida casolana, lluny d'escoles i Ateneus i biblioteques i gabinets de lectura, com ha fet l'aprenentatge per assolir tal domini de la tècnica l'art? Sembla providencial".

I Joaquim Ruyra, en el seu pròleg a la traducció de "Lis Isclo d'or", deia: "Les poesies que ens dóna en aquest tomet són de tal naturalesa que, despullades del moviment del ritme i de les sonoritats de la consonància, perdrien el major de llurs encants. Són, a voltes, passades d'ocell, a voltes, tonades populars, a voltes, arpegis de música clàssica... Era menester la paciència d'una dona i un geni avesat a les subtileses de la labor femenina per anar-les seguint fil per randa en llurs variades inflexions. Volien l'enginy d'una poetessa i... l'han trobat. És admirable com les fila, la nostra traductora, dins un pur llenguatge català polsejat de sal mallorquina.

Són cràteres primorosament treballades en preciós material català i amb les quals dóna bo de beure l'espirituosa beguda mistralenca... Jo no he pas llegit mai traduccions més perfectes"...

Aquestes són, senyors, fins al present, juntament amb l'esmentada traducció de "Nerto", les aportacions dels poetes de Mallorca per la divulgació de l'obra de Mistral. Altres més n'hi ha en cartera. A les versions de "Mireio", "Lis Isclo d'or" i "Nerto" seguiran, si els fats que els llibres porten no ens són adversos, la de les "Memori e raconte", a hores d'ara completament enllestida, la de "Calendau" i la de "Lis Oulivado", ajudant amb la mida de les nostres forces perquè algun dia es pugui dur a terme l'edició completa de versió nostrada de les obres del gran mestre, tan fervidament desitjada per tots els bons catalans.

I acabaré amb aquests versos de Mistral que a través de la mel de Maria-Antònia fan així:

> I entretant, si qualcú la trobava enutjosa
> nostra tasca, oh jovent, sempre endavant! que és bell
> fer com Mallorca en flor, que lluita coratjosa
> contra l'ona furient de la mar envejosa,
> sense mal comportar l'uniforme nivell!

Guillem Colom, traductor de "Nerto" veié el seu parlament, brillantíssim, coronat amb una ovació.

Després Mn. Llorenç Riber llegí la seva vibrant *Oda a Mistral*, que fou molt aplaudida, Josep M.ª de Segarra la seva *Invocació a Mistral*, que fou premiada amb llarga ovació, el Sr. Maseras el sirventès mistralià *A la Raça Llatina*, traducció de Maria-Antònia Salvà, i Guillem Colom un fragment del Cant V de la seva traducció de *Nerto*.

Finalment s'aixecà Marius Jouveau, Capoulié del Felibrige, que en un bell llenguatge provençal ple de vibració retregué les antigues relacions entre Catalunya i Provença: parlà de Damas Calvet, de Víctor Balaguer i

de llur patriòtica amistat amb Frederic Mistral, penyora de la qual fou la Copa d'argent cisellat que els poetes catalans oferiren als felibres. Recorda l'aplec provençal de l'any 1868, a Montserrat, on Mistral, Louis Roumieux, Paul Meyer i Bonapart Wyse vingueren a segellar el pacte de fraternitat. Recorda Albert Quintana i Francesc Matheu, que en 1878, a Montpeller, posà la corona sobre el front de Madame Mistral, tot proclamant-la reina del Felibrige. Recorda les tràgiques campanyes de 1914, quan els voluntaris catalans acudiren als camps de batalla "a repartir-se les misèries de la guerra"... Esmenta com, en justa correspondència, l'any 1921 Joan Estelrich assistí a la Santo-Estello de Bellcaire i l'entusiasme fraternal amb què saludaren la seva arribada. Acaba dient la joia estimable que sent d'haver pogut respondre al convit de Catalunya, d'haver vist amb els seus ulls com celebra magníficament la memòria de l'altíssim poeta de Provença i la satisfacció de poder "combregar amb els catalans i amb la mà dins la mà".

Les darreres paraules de Marius Jouveau foren acollides amb una gran ovació que el pùblic li tributà a peu dret.

L'endemà els felibres provençals, acompanyats de llurs companys catalans, anaren a Montserrat, on la Diputació de Barcelona els oferí un dinar d'honor. Parlaren el Sr. Jansana, que ofrenà el banquet en nom del President de la Diputació, el Sr. Grando, que li contestà en nom dels Felibres i el Sr. Azéma que féu un bell i enèrgic parlament en llenguadocià. Foren llargament aplaudits. Guillem Colom llegí la seva poesia "Pregària de Corpus", que publicam apart, i el Sr. Masferrer una bellíssima carta que Mistral dirigí temps enrera al Canonge Collell, a qui fou tramès un entusiasta telegrama.

Els felibres visitaren després la Biblioteca Montserratina i el Museu i foren gentilment obsequiats pels monjos amb un volum illustrat de llur magnífica traducció catalana de la Bíblia.

A les set del vespre es celebrà a la Dipuació de Barcelona una recepció solemnissima en honor dels felibres. Foren rebuts pel president Sr. Maluquer que pronuncià un bell discurs patriòtic. Li contestà amb un parlament ple d'emoció Frederic Mistral, nebot, acabant amb l'entusiasta poesia mistralenca *L'abraçada*. Els oradors forcn molt aplaudits.

Després els illustres hostes visitaren el Palau de la Generalitat i foren obsequiats amb un esplèndid *lunch*.

El vespre es celebrà a l'Orfeó Català un concert de gala a honor dels felibres i a benefici dels damnificats per les inundacions del Migdia de França. La sala presentava l'aspecte de les grans solemnitats. Per a donar més relleu a la festa hi collaboraren l'eminent pianista Blanca Selva i el violinista Joan Massià. Fou un nou èxit de l'Orfeò i dels seus collaboradors.

L'endemà els felibres visitaren l'Ajuntament, l'Institut d'Estudis Catalans, l'Escola de Mar i l'Institut de Cultura de la Dona. A les dues de la tarda tingué lloc al restaurant "Font del Lleó" el dinar ofert per la Manteneduria Catalana del Felibrige. La presidència fou ocupada pel Sr. Jouveau acompanyat de la Sra. Mistral, Srs. Azéma i Grando, Sra. Azéma i Srs. Frederic Mistral, nebot, i Alivert. Assistiren molts i distingits començals i bon nombre de dames.

A l'hora del xampany, el Sr. Matheu saludà al Capoulié Sr. Jouveau i brindà amb la copa d'argent que els felibres provençals ofrenaren als poetes catalans, entonant la primera estrofa de la *Coupo Santo*. El Sr. Matheu fou molt aplaudit i la copa passà a la presidència. Seguidament el Sr. Jouveau prosseguí cantant les altres estrofes de la *Coupo Santo*. Les tornades foren corejades solemnement per tots els començals.

A continuació prengué la paraula el Sr. Bulart i Rialp, que en nom del Comité oferí el dinar. Carles Grando alçà la seva copa per la germanor entre Provença i Catalunya, "per l'amistat, la fe i la serenor dels nous matins".

Seguidament, el poeta Joan M.ª Guasch recità la seva poesia "Una nit a la Camarga" que fou molt aplaudida.

Després parlà el Sr. Azéma que donà les gràcies en nom de la Manteneduria del Llenguadoc.

A continuació parlà el Sr. P. Francis-Ayrol i Colomer, redactor en cap de "L'Eveil Catalan", que en un patriòtic discurs lloà la manera digna com Catalunya ha sabut honorar Mistral, blasmant els qui solament per snobisme i per singularitzar-se canten les coses de la terra, al revés dels Mistral i els Verdaguer que poaren llur obra a la font mateixa del cor. Parlà de l'alt patriotisme que respira tota l'obra de Mistral i acabà dient: "Pobles d'Occitània, de Rosselló, de Catalunya, juntem-nos les mans i amb fervor ballem la gran sardana a honor de Mistral i de les glòries catalanes! Les paraules del Sr. Francis-Ayrol foren acollides amb una gran ovació.

Parlà després Guillem Colom, qui en representació de Mallorca brindà perquè prompte sigui un fet l'edició de les Obres Completes de Mistral en la nostra llengua per glòria de Catalunya i de Provença.

El Sr. Chabàs parlà uns breus instants en representació de València i el Sr. Joaquim Cabot, president de l'Orfeó Català, saludà el Capoulié i els altres illustres hostes en nom de la prestigiosa Institució.

El Sr. Frederic Mistral, nebot, expressà el seu agraïment i acabà dient que "el nostre passat és gloriós, el present esperançador i el futur immens".

Finalment parlà el Capoulié Sr. Marius Jouveau. Digué que les proves d'afecte rebudes a Barcelona eren alguna cosa més que simple afecte. La "La Copa Santa", afegí, és com el símbol del Graal. Aquells cavallers anaven pel món a cercar l'honor perdut o la reparació de la falta comesa. Nosaltres, l'any 1930, trobem la "Copa Santa" ofrenada a Catalunya i és com si haguéssim retrobat l'honor o reparat la falta comesa. Una gran ovació acollí les paraules del Capoulié senyor Marius Jouveau.

A les set de la tarda Frederic Mistral, nebot, donà a l'Hotel Ritz la seva anunciada conferència organitzada pel "Conferentia Club" sobre la vida i l'obra de Mistral, projectant unes interessants diapositives relacionades amb la persona i l'obra del poeta. La sala era completament plena. Frederic Mistral acabada la seva conferència, que resultà brillantíssima, fou objecte d'una viva demostració de simpatia.

El diumenge a migdia fou inaugurat als jardins de Montjuich el monument que Barcelona dedica al gran poeta de Provença. El projecte és degut a l'arquitecte Sr. Puig i Cadafalch i a l'escultor Sr. Arnau i consisteix en una sòbria columna sobre la qual hi ha el bust de Mistral. El monument era cobert amb la senyera catalana. Assistiren a l'acte el batlle de Barcelona senyor Comte de Güell, nutrides representacions de l'Ajuntament i Diputació, el canonge de Vich Dr. Collell, els Srs. Pompeu Fabra, Francesc Matheu, Mn. Riber, els felibres hostes de Barcelona i nombroses dames.

Descobert el monument el primer que prengué la paraula fou el Senyor Francesc Matheu que llegí una vibrant poesia, ofrenant el bust de Mistral a la ciutat. Fou acollida amb una gran ovació i moltes felicitacions.

Li contestà el batlle de Barcelona Sr. Comte de Güell que donà les gràcies en nom de la Ciutat.

Seguidament prengué la paraula el Capoulié del Felibrige, Sr. Marius Jouveau, que digué que Catalunya, la primera, havia comprés que dins

l'obra de Mistral hi havia quelcom més que els amors de Vicent o de Mireio. Sota el poeta hi ha vist el savi i vora el savi el polític. I és a Mistral "tot sencer" que s'arbora aquest monument. Acabà el seu parlament amb un Visca Catalunya! que fou contestat amb molts de visques a Provença i una llarga ovació.

Finalment parlà, en nom de la família, Frederic Mistral, nebot. Agraí que el poble de Catalunya hagi erigit aquest monument a l'home que tant va estimar-lo. Donà les gràcies a l'Ajuntament, a la Diputació i acabà el seu vibrant discurs amb visques a Provença i a Catalunya. Fou llargament aplaudit.

A les nou del vespre es celebrà a l'Hotel Ritz el sopar ofert per l'Ajuntament als felibres de l'altra banda del Pireneu, hostes de Barcelona. El nombre de començals era crescudíssim, i, a més de moltes dames, hi havia representació del món polític i literari de Catalunya.

Inicià els discursos el tinent d'alcalde Sr. Enric Maynés que saludà els catalans de l'altra banda del Pireneu afirmant que juntament amb els literats era el poble que havia aixecat la veu en aquesta ocasió. Acabà alçant la copa per la Provença i per la Catalunya francesa, essent molt aplaudit.

Seguidament fou concedida la paraula al Sr. Alivert que en representació del Llenguadoc tolosà i en nom del director de la revista "Oc" digué, tot recordant el passat gloriós, que per damunt les fronteres polítiques hi ha una obra de concòrdia i d'harmonia que podem i devem acomplir. Pensa que cap de nosaltres pot restar indiferent davant el problema del refermament de les nostres relacions per tal de donar una cultura comuna als quinze milions d'occitans dels dos penjants del Pireneu, sense destruir la legítima personalitat de cap de nosaltres. Afirma que aquest problema pren avui una marxa de bon auguri amb la creació d'una manteneduria catalana. Aixeca el seu vas a la glòria de Mistral i per l'adveniment de la gran Occitània somniada pel poeta. El Sr. Alivert fou aplaudidíssim.

A continuació fou cedida la paraula a Carles Grando qui digué que el Centenari a Mistral ens ha duit un alè beneït que ha reviscolat la flama. No és un miracle, és un ressorgiment i la virtut sola de l'herència comuna l'anima i el justifica. Celebra amb entusiasme la idea d'una futura unió llatina somniada per Mistral, pel qual aixeca la copa, ensems que per Catalunya i Provença.

Seguidament prengué la paraula el Sr. Azéma que afirmà que Mistral és quelcom més que un poeta: per ell sabem i veiem que la llengua d'Oc és un idioma gloriós, que és l'abraçada entre Catalunya i Provença. S'estèn en belles consideracions sobre el modern concepte del federalisme que és l'aplicació pràctica de la doctrina mistraliana, que és el principi de l'harmonia i fa possible les unitats i les llibertats dels pobles. Cantem un himne, acabà dient, a Mistral, a les glòries de Provença i Catalunya triomfant. El Sr. Azéma fou ovacionat llargament.

Després parlà Frederic Mistral, nebot, dient que Barcelona, en erigir un monument a Mistral, havia comprès la senyal de les terres de llengua d'Oc. Afegí que l'acte realitzat a Barcelona manifesta l'ànima de tot un poble. Acabà dient que per als provençals, a més de la pàtria francesa, hi ha la pàtria catalana. Fou molt aplaudit.

Parlà després el Capoulié del Felibrige Sr. Marius Jouveau. Digué que Provença i tots els països del Llenguadoc segueixen amb viu interès la marxa ascendent de Catalunya en el seu camí i augurà per a dies molt pròxims un complet triomf. Referint-se al monument erigit a Mistral, afegí que el pensament del poeta de Mallana resta viu entre nosaltres i mentre

aquest pensament visqui l'alta unitat de Provença i Catalunya serà indestructible. Grans aplaudiments acolliren les paraules del Sr. Jouveau.

Finalment parlà Joan Estelrich agraint, en nom del Comité, la cooperació que han donat a les festes d'aquests dies totes les corporacions i els particulars. Dedica una salutació especial als que són vinguts de més enllà dels Pireneus. Parla de la riquesa múltiple de Mistral, de la doctrina de l'idioma, de la fe en la futuritat, de la unitat dels occitans, en un llarg parlament ple d'abrandat entusiasme, i acaba amb el famós brindis de Mistral *L'abraçada* com a fermança de fraternitat. El parlament de Joan Estelrich, diferents vegades subratllat amb significatius aplaudiments, fou coronat al final amb una vibrant ovació.

A proposta del Sr. Maynés es cursà seguidament un telegrama d'homenatge a la senyora vídua de Frederic Mistral, finalitzant així les esplèndides festes pel centenari del naixement de Mistral que tan amunt han posat davant els països llatins el bon nom i la cultura de Catalunya.

* * *

A Barcelona s'ha celebrat el VIè Congrés de Metges de llengua catalana. Una altra de les activitats científiques que renuen el fil, interromput pels anys de l'anterior dictadura. Amb les cooperacions i representacions oficials i particulars ha revestit tanta, sinó més importància que els anteriors.

Ha estat presidit per l'eminent professor August Pi i Sunyer i hi han pres part més de 700 metges, entre els quals n'hi havia bon nombre de valencians i mallorquins.

S'encomanà a una comissió composta pels Drs. Lluis Sayé, Emili Darder i Martínez García la redacció de les conclusions finals per presentar a les Diputacions de la Catalunya estricta, València i Balears.

A proposta del representant oficial de Mallorca, Dr. Josep Mir i Mir, s'acordà que la pròxima reunió es tengués a la nostra Illa i fou nomenat President el prestigiós cirurgià Dr. Ribas i Ribas i Vicepresident el Sr. Mir i Mir.

* * *

Poc després d'aquest Congrés científic, al Laboratori de Fisiologia de la Facultat de Medecina de Barcelona, que dirigeix l'illustre professor August Pi i Sunyer, es celebrà un acte de cordial homenatge al citat professor, amb motiu del vint-i-cinquè aniversari de la fundació del Laboratori, institució que s'ha conquerit amb aquests anys un nom en el camp científic internacional.

* * *

El 26 de juny es reuniren al Palau de la Generalitat de Barcelona, sota la presidència del Sr. Maluquer, els diputats designats per les quatre Diputacions catalanes per estudiar l'Estatut de Catalunya, aprofitant el portell possible de l'Estatut Provincial. ¿Serà un fet la idea cordial i generosa del President Maluquer? El temps ho dirà. Per ara, hem de remarcar el seny amb què la idea fou acollida, l'acollida que ha merescut a tothom, que ha comprés la necessitat de no posar-li entrebancs, i l'esplèndida orientació—única salvadora,—dels assistents a la primera reunió dita, en voler que una cosa així sigui l'obra de tots, obrint, a tal fi, les portes a la informació i collaboració d'entitats i partits polítics en ordenada i lleial democràcia.

* * *

No tan clarament ordenades ens semblen les actuals *andanzas* per país estranger del Sr. Alba, al qual tot semblava fer creure que veuríem Poder aviat, durant les darreres setmanes. Dins la perspectiva, oscuríssima, tan fosca avui com l'endemà de caure la dictadura a Espanya, la figura d'Alba és encara una incògnita malgrat dels seus articles en "El Sol", de la seva entrevista amb el rei—¿per què havia de fer-la a París, per exemple? ¿És això un camí pla cap a una absoluta normalització constitucional?,—i malgrat del viratge en rodó que en aquests anys d'ostracisme sembla haver-se iniciat en ell cap a una intel·ligent comprensió del problema de Catalunya, os mal de rosegar per als polítics espanyols.

I, francament, davant tantes d'incògnites com es presenten a l'observació, i de tants confusionarismes com aclaparen el panorama polític espanyol, ja començaria a ésser hora de veure perfilar-se qualque cosa més precisa i neta.

* * *

El 25 del passat mes de maig, a Perpinyà, es celebrà la festa dels Jocs florals del Rosselló. Fou guanyador de la Ginesta d'or i Flor natural el nostre compatrici Mn. Bartomeu Barceló, amb el seu aplec de poesies: *Garbelló,* i Reina de la festa la Sra. d'Estelrich.

En el sopar dels Jocs, pronuncià En Joan Estelrich, rei consort, un brillant discurs.

* * *

I ara que parlam del Rosselló, ens plau de reproduir les següents assenyadíssimes paraules d'un rescent article de l'Il·lm. Sr. Bisbe de Perpinyà, l'honorable vellet Dr. Carselade, publicades en un número que l'"Illustration Economique et Financière" dedicà als Pireneus Orientals:

"Escric aquestes quatre ratlles el Divendres Sant i puc dir que aquest matí o aquesta tarda, el drama de la Passió ha estat o serà cantat en català en totes les esglésies de la diòcesi, àdhuc a la Catedral, i que aquest vespre, a la mateixa Catedral, la Passió serà "explicada" en català com cada any, davant un auditori immens. Demà, dissabte, ressonaran en tots els carrers de la ciutat i dels llogarets els cants catalans de la Resurrecció i els set gaudis de la Mare de Déu, executats per grups de cantaires, a tall de serenada, sota la finestra de les personalitats.

Per què aquesta persistència de la llengua catalana, per què aquesta continuïtat que ni l'escola, ni l'ús del francès, ni els esforços d'un unitarisme dominador, no han pogut atènyer? És fàcil de trobar una pila de raons. No vull retreure'n sinó una que no meravellarà els que llegeixin la signatura que hi ha al peu d'aquestes línies. Déu ha volgut la diversitat dels pobles, la providència l'ha establerta talment, que cada vegada que la violència ha vingut a destruir-la, ha sorgit uu fet providencial que l'ha restablerta amb un moviment d'atracció irresistible. Quants exemples no hem vist després de la guerra? Déu ha donat a cada poble un caràcter particular, una personalitat pròpia que són el reflexe de la terra que habita, de la llengua que parla i que determinen la seva raça. La terra i la raça són inseparablement lligats l'un a l'altre, de llur unió és nascuda la llengua, després d'una gestació, sovint secular. *Intentar destruir un dels tres termes d'aquesta trinitat la terra, la raça i la llengua, àdhuc sota pretext d'unitat nacional, és una obra impia i quimèrica.* Fa de tan mal nivellar els pobles, com de nivellar tota la terra. El català és una llengua i viurà tant com la terra i la raça catalana.

JULI, BISBE DE PERPINYÀ."

N O T I C I A R I

LA NOSTRA BANDERA REGNA NOVAMENT

Tot just ens fou retornat el dret,—que ens prenguè, com altres tantes coses, l'abominable dictadura que patírem—, de mostrar en públic la nostra gloriosa gloriosa i enyorada senyera, l'"Associació per la Cultura de Mallorca" i el "Centre Autonomista" s'adreçaren al Batle de la Ciutat i la primera també al President de la Diputació, com igualment als Ajuntaments de Sóller, Valldemosa, Inca, Capdepera i Felanitx, per tal que l'afront inferit a la nostra bandera pels qui del patriotisme feren un monopoli exclussiu fos reparat.

Les corporacions donaren mostra de bon sentit en resoldre donar pública satisfacció a tan justes aspiracions. I aixi, la diada del Corpus, a les deu del matí, el Batle de la Ciutat, investit de les insignies pròpies del càrrec, hissava la nostra bandera a la façana de les cases de la Ciutat, mentre a baix cantava l'Orfeó Republicà. Faltava un pregó del Batle convidant als ciutadans a tal acte.

El moment fou solemnial. De tots els indrets de la plaça, pujava un fervorós picament de mans, retent homenatge de fidelitat a l'ensenya, que ens recorda tot un passat de glòria i és penyora d'un esdevenidor prometedor.

Que des de la balconada presidesca ara i sempre la nostra vida ciutadana i que aquesta sia digna d'ella, florida de virtuts cíviques; que ens parli dels nostres deures sagrats i que doni a la multitud anònima, freda i indiferent, efecte d'una educació eixorca i abstracta, la consciència de la seva personalitat.

La nostra bandera torna a regnar com a sobirana.

¡Tant-de-bo que el seu regne s'eixampli de cada dia més, fins agombolar tots els seus fills!

ALS POBLES

El mateix dia fou hissada a Inca, mentre l'agrupació coral "L'Arpa" cantava l'"Himne de Mallorca" inspirat en la tonada popular de trescolar el vi i el poble aplaudia la reaparició de la bandera antipatriòticament postergada per la dictadura. Els benemèrits orfeonistes, acabat l'himne, volgueren també retre-li personalment el testimoni de llur veneració i afecte amb un càlid picament de mans.

Sabem que altres pobles esperen llurs festes patronals, que s'escauen a l'estiu, per posar amb orgull ciutadà la nostra bandera.

LA BANDERA DE MALLORCA A FELANITX

¿I a Felanitx? Prou volia també el poble que a la balconada de la "Sala" onegés la nostra bandera. Prou ho volia el Batle, Don Baltasar Nicolau,

que ho era també quan l'any 1923, dies abans d'implantar-se la dictadura, l'havia enarborada.

Mes Corpus arribà, com sempre aurífic, i malgrat l'esperança nostra i la voluntat reiterada del digne Batle, seguí la nostra bandera en proscripció. A la balconada de la "Sala" no es desplegà aquella bandera popular: no l'han trobada. Solament en resta la vergonya d'un pal venut per trenta tres diners.

Però si la popular bandera sofrí passió i mort—esquarterament, diuen—voleiaren al pas del Santíssim d'altres banderes mallorquines, servades gelosament durant els sis anys tenebrosos.

PREMIS A LA INDÚSTRIA MALLORQUINA

La casa Pons i Bonet està d'enhorabona pels dos Grans Premis, que rarament es concedeixen junts, obtinguts a l'Exposició Internacional de Barcelona.

Els han merescut els brodats de caràcter comercial i alhora els artístics, que presentà al gran certamen català. Són aquests premis també una lloança i un tribut de justícia a les mans pacients de la dona mallorquina, que feren tals meravelles.

També la casa "Manufacturas Femu, S. A." ha vist premiat el seu esforç i el dels nostres obrers amb la concessió d'un Gran Premi i medalla d'or a les ferramentes de precisió que elabora en la seva fàbrica de Son Gelabert. Aquesta indústria mallorquina s'ha posat a una categoria internacional, puix que ha hagut de lluitar amb les millors cases estrangeres del ram.

TURISME

Han tirat àncores a la nostra badia: els paquebots alemanys "Monte Olivia", "Tanganjika" i "Wangoni".

Els paquebots anglesos: "Viceroy of India", "Arandora Star" i els yachts "Dolphin", "Oxford" i "Martinetta".

El paquebot francès "La Marsa II" i els yachts "Resolue" i "Cap Saint Jacques".

Cal consignar, encara, la vinguda dels enginyers alemanys Hoergl i Gabler, que formen part del Club internacional d'estudis Wawec, de Miami (Florida), i recorren el món en motocicleta. Llur missió era l'estudi dels costums a les terres per ells visitades. Aquí, filmaren una pellícula dels recons més formosos i després seguiren el viatge cap a Portugal, Marroc, Argèlia, etc.

Foren hostes nostres deu dies els expedicionaris alemanys de "Pommersche Geographische Gesellschaft" acabdillats pel Director dels Instituts geogràfics de la Universitat de Greifswald, el Dr. Gustau Braun.

Passà per Mallorca l'illustre arquitecte de Düsseldorf (Alemanya) Friedrich August Breuhaus de Groet.

És autor del gran projecte de decoració del gran transatlàntic "Bremen", model d'arquitectura naval, i de la del "Graf Zeppelin" que es construeix, per a la travessia aèria entre Alemanya i Amèrica.

L'arquitecte alemany, després de recórrer l'illa en auto, la carroceria del qual és feta segons un projecte seu ben original, declarà que Mallorca indubtablement era un dels llocs més interessants del món pel turista.

LA BEATA

El cos de la Beata Caterina Thomàs és tret de l'urna on jeu, per tal d'ésser examinat dels metges i ensems extreure'n una relíquia.

Les venerandes despulles es troben en estat de perfecta conservació. Després d'ésser venerades, besades i aplicats nombrossos objectes de devoció, els metges tregueren la relíquia que portaren els peregrins a S. S. el Papa.

Després fou retornat, reverentment, a l'urna d'on no n'havia eixit des de 1874.

HOMENATGE

Adam Diehl, l'artista enamorat de Formentor, on ha bastit un bell Hotel, fou objecte d'un homenatge, certament ben merescut. Cap als poètics paratges de Formentor, lloats per Mn. Costa, sortí una caravana d'autos amb representacions de tots els estaments de l'illa: artistes, negociants, aristòcrates, funcionaris públics i també una representació escollida de joves vestides amb indumentària pagesa. Al capvespre es ballaren els balls típics mallorquins i fou molt celebrada la part que hi prengué Mistress Lluïsa Bertran Galbraith, de nacionalitat nordamericana.

El Sr. Diehl rebé un àlbum, que signaren els presents a la festa, durant la qual es feren parlaments plens d'optimisme perquè l'obra d'atracció de turisme, començada per l'Arxiduc i represa amb tant d'entusiasme pel "Fomento" i l'homenatjat guanyi noves victòries.

LA NOSTRA TERRA i l'"Associació per la Cultura de Mallorca" s'hi adheriren i hi estigueren representades.

UN ACORD MERESCUT

El nostre Ajuntament, a precs del Sr. Villalonga, pagà el deute, fins ara insatisfet, a la bona memòria de l'enginyer Pau Bouvy, declarant-lo fill adoptiu de la Ciutat pels treballs realitzats en la dessecació del Pla de Sant Jordi, terres abans germinadores del mortífer paludisme.

Ens consta que l'"Associació" pensa retre-li, més envant, públic homenatge.

ESBORRANT PETJADES DICTATORIALS

Els consellers del nostre Ajuntament també acordaren per unanimitat canviar el nom de l'ex-governador Pérez Argüelles a un dels carrers de les afores de la Ciutat.

Cal que no s'aturi l'obra de saludable depuració, llençant a l'oblit noms que evoquen una època vergonyosa. ¿Quan tocarà el torn a les escoles "Primo de Rivera"?

EL "CENTRE ANTONOMISTA"

Acaba d'ésser creada una nova entitat política, "Centre Antonomista", que es proposa treballar per l'amillorament de la vida moral i material de la regió en el terrer cultural, social i polític. Abans, s'adreçà a l'opinió amb un manifest, que veié la llum primerament a la premsa de Barcelona i després copià algun setmanari.

Formen el Consell Directiu: President, Ignasi F. Rey; Vice-President 1.er, Joan I. Valentí; Vice-President 2.on, Josep Claverol; id. 3.er, Bartomeu Colom; Id. 4., Faust Morell; Secretari, Antoni Rosselló; Vice-Secretari, Lluís Amorós; Tresorer, Baltasar Forteza; Vocals: Joan Pons, Andreu Ferrer, Miquel Duran, Gil Panadés i Damià Vidal.

Aquest "Centre" ve a aglutinar en una entitat d'acció política els elements de dreta de les fores autonomistes de Mallorca. Li desitgem molts d'encerts i consegüents èxits en la seva actuació.

LA FESTA DE RAMON LULL

Decididament, el Beat Ramon no està de sort entre els seus coterranis. Ara que la seva fama sembla atançar-se, arreu del món, al punt dolç de coneixement i simpatia propici a una revisió i situació sèria i definitiva de la seva personalitat, aquí, a casa seva, gairebé tot li falla.

Ni gegants, el dia de la seva festa, ni ministrils. Regidors, ben pocs, i gràcies. I els sermons en castellà, que *hace más fino*. No, no en duu gens de sort, el pobre. No fa tants anys que no ens en recordem, damunt la trona de Sant Francesc, un orador foraster autèntic—famosíssim segons els diaris — li vengué a dir "distinguido sportman" i un altre orador el tractà, allí mateix, de "el palmesano más ilustre". Enguany, des del mateix lloc, va ésser dit d'ell que "Mallorca le venia estrecha".

Pobre Ramon Barbaflorida! Ell, des de la seva glòria—que ja, sortosament, cap malifeta dels homes no pot minvar ni deslluir,—hi faça, com se sol dir, més que nosaltres. Si no és així, per aquest camí aviat anirem lluny. Sembla que fugim de Ramon Lull, per anar cap a *Raymundo Lulio*. I això no és això, senyors; encara hi ha classes!

SANTA CATERINA THOMAS

Solemnialment S. S. canonitzà la nostra compatrícia, fet que desitjaren veure tantes generacions d'avantpassats nostres. Amb aquest motiu, una peregrinació de mallorquins anà a la Ciutat Eterna.

Al cap d'una hora d'ésser canonitzada, a les dues del capvespre del dia 22, un festiu repiqueteig de campanes de totes les esglésies escampava la bona nova per la Ciutat.

LES LLUNYANES FESTES DE LA "RECONQUISTA"

Segons els diaris, el Degà de la Seu envià al Batle set plecs, de lletra menuda i ben atapeïda, que era un estat de comptes de les despeses fetes en la construcció de l'oratori i una creu de pedra a la caleta de Santa Ponça, inaugurats, com segurament recordaran els lectors, *oficialment* al seu dia.

Sembla que no hi hagué acord previ de l'Ajuntament i, per tant, meresqué el *manifestori* de Mn. Alcover, una partida de rialletes entremesclades amb gests d'estranyesa i sorpresa. ¿Ho ha de pagar l'Ajuntament? No és just, si no manà tals obres.

Veusací una mostra més dels bons temps passats en què regnava la justícia, la moralitat, l'ordre i... el *clan*. Tot es feia, segons ells, amb llum i taquígrafs. Nosaltres ara comandam, era la resposta a totes les objeccions. *Oh tempora, oh mores.*

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR: *ANTONI SALVÀ I RIPOLL*

ADMINISTRADOR: *JOAN I. VALENTÍ I MARROIG*

Redacció i Administració: *Palacio*, 40, baixos.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA